

NOVI ODMEV

GLASILO
KULTURNO
PROSVETNEGA
DRUŠTVA
SLOVENSKI DOM
DECEMBER 2012
ŠTEVILKA 48
ISSN 1331 - 548x

Slovenski dom, naš drugi dom

PRED SKOKOM V NOVO LETO 2013

Veseli december je! Radostimo se in bodimo ponosni na vse, kar smo ustvarili in dobrega naredili v letu, ki se izteka. To leto je bilo za slovensko skupnost na Hrvaškem še eno leto velikih dosežkov in presežkov. Ko smo se konec septembra družili na slovesnosti ob 20-letnici krovne slovenske organizacije na Hrvaškem, nas je navdajal občutek prešerne radosti in vznesenosti, predvsem pa velikega optimizma. Koliko dobre energije, ustvarjalnosti in unikatnosti je tisti večer zavelo z odra! Kakšno trdnost, moč in izvirnost je bilo čutiti med ustvarjalci programa! Koliko složnosti, povezanosti in pripadnosti je bilo zaznati med obiskovalci!

Dvajset let trdega dela in prizadevanj za ohranitev slovenske samobitnosti je za nami. Dvajset let skrbi in težav, a tudi veselja in uspehov. Vse najboljše! In še na mnoga leta!

Ne prepustimo se pesimizmu. Je že res, da živimo v težkih, negotovih, nepredvidljivih in turobnih časih. Res je, da se vsak dan znova sprašujemo, kaj bo jutri. Kdor je zaposlen, trepeče za plačo in svoje delovno mesto. Kdor študira, se vnaprej boji za prihodnost. Kdor je brez dela, zaman trka na vrata in životari od nadomestil. Kdor je upokojen, komaj veže konec s koncem. Vsi imamo svoje skrbi, mladi in stari, v prestolnici in na podeželju, na severu in na jugu, Hrvati in pripadniki manjšin.

Vendar pa se velja spomniti: v času naših življenj smo šli že čez težje družbene preizkušnje. Za nami sta vojna, razpad države in tranzicija politično-gospodarskega sistema. Nekateri rane so še žive. A smo se prebili, previharili smo viharje, obstali smo kot posamezniki, državljani in pripadniki slovenske manjšine.

Slovinci na Hrvaškem smo trdoživi. In to nekaj velja. Ni fraza, če rečemo, da nam kriza ne more do živnega, če bomo le ohranili enotnost, medsebojno spoštovanje in strpnost. Zveza slovenskih društev na Hrvaškem je častitljivih 20 let dočakala prav zato, ker smo spoštovali načelo dogovarjanja. O marsičem smo se dogovarjali in dogovorili in zato smo dosegli, da smo postali ugledna in spoštovana inštitucija manjšinskega organiziranja na Hrvaškem. Kot krovna organizacija smo za vzgled drugim manjšinam.

A prav toliko kot je pomemben zunanji ugled naše zveze in društev, sta pomembna notranja trdnost in jasna vloga vsakega člana posebej. Vsi skupaj in vsak posebej smo odgovorni za našo prihodnost. Preteklost nas zavezuje, da bomo storili vse, kar je v naših močeh, da bo slovenstvo na Hrvaškem obstalo. Da bomo moč slovenskih korenin prenesli na potomce in nove generacije. Da bomo spodbudili mlajšo generacijo k prevzemu najpomembnejših nalog v naših društvih. Da se bodo naše vrste – morda že v novem letu 2013 - pomladile z novo energijo, ki jo potrebujemo za skok čez ovire in v nove, boljše čase.

Naslovnica:
20 let Zveze slovenskih
društev na Hrvaškem

ODMEV

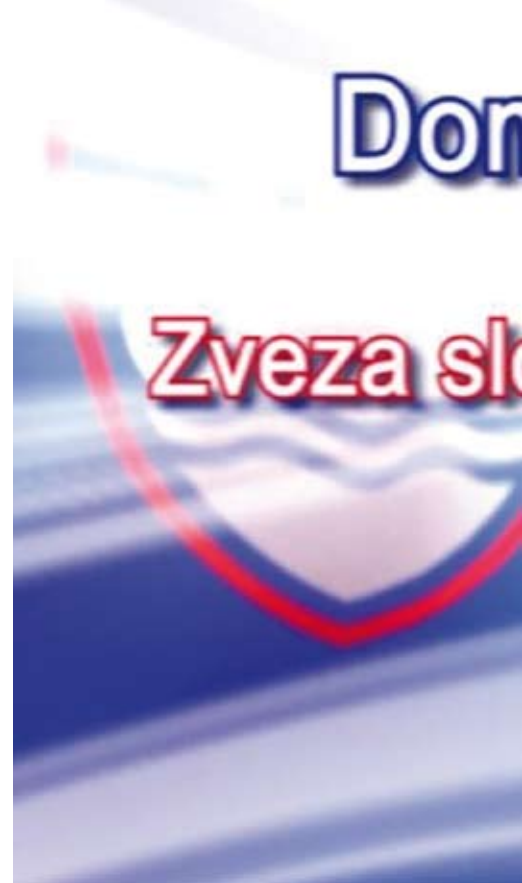
Novi odmev izdajata
Kulturno-prosvetno
društvo Slovenski
dom iz Zagreba in
Svet slovenske naci-
onalne manjšine
Mesta Zagreb
s pomočjo
Savjeta za naci-
onalne manjine
Republike Hrvatske
in Urada Vlade
Republike Slovenije
za Slovence v zamej-
stvu in po svetu.

Za izdajatelja:
Darko Šonc.
Uredništvo: Miroslava
Maria Bahun,
Agata Klinar
Medaković,
Silvin Jerman,
Polona Jurinić,
Ivica Kunej,
Franc Štrašek,
Darko Šonc.

Pregled, priprava
in oprema besedil:
Ilinka Todorovski.
Oblikovanje in pre-
lom: Ljudevit Gaj.
Tisk: Intergrafika,
Bistranska 19,
Zagreb.

Izhaja občasno v
slovenskem
in hrvaškem jeziku.
Naklada: 800 izvo-
dov.

Naslov uredništva:
Kulturno-prosvetno
društvo Slovenski
dom, Masarykova 13/
I, 10000 Zagreb,
tel./fax 48 55 171;
slovenski-dom@
zg.t-com.hr
http://slovinci.hr

S prireditvijo Domovina je,
kjer je dom je bila 29. septem-
bra v mali dvorani Vatroslava

Lisinskega v Zagrebu svečano obe-
ležena 20-letnica Zveze slovenskih
društev na Hrvaškem. Dogodka,
ki je bil združen s tradicionalnim
vseslovenskim srečanjem, se je
udeležilo več sto članov in prijateljev
slovenskih društev na Hrvaškem.

Na Hrvaškem deluje že 16 društev,
najstarejša so bila ustanovljena v
Zagrebu - pred 83 leti, na Reki - pred
65 leti in v Splitu - pred 20 leti. Ustvar-
jalni člani društev so soustvarili bogat
praznični program tako na odru kot
v preddverju dvorane, kjer je bila na
ogled razstava založništva, informiranja
in ustvarjalnih delavnic.

Šonc: lepi in težki trenutki v preteklosti

V praznik Slovencev na hrvaškem
severu in jugu, vzhodu in zahodu, kot
je uvodoma zvoneče najavila voditelj-
ica programa Ivana Šundov-Hojan, je
nabito polno dvorano z orglicami pope-

novina je, kjer je dom

Slovenskih društev na Hrvaškem

20 let

ljal član Slovenskega doma iz Zagreba Marjan Dirnbek z venčkom slovenskih ljudskih pesmi. In slavje se je začelo, zazvenela je slovenska glasba! Mešani pevski zbor Encijan iz Pulja z dirigentko Paolo Stermotić je ponosno zapel Na Golici in Domačo kapljico, moška klapa Histri iz istega društva pa Teči mi vodica in Dekle, prinesi mi vode. V pogovoru z voditeljico je predsednik zveze Darko Šonc poudaril, da so Slovenci na Hrvaškem zapustili ogromno dediščino, s svojimi deli so sooblikovali hrvaško kulturo, umetniške, znanstvene in športne uspehe. Kot je dejal, so bili v delovanju zveze lepi in težki trenutki. »Moti nas, da ima slovenska manjšina na Hrvaškem v zakonu o odnosih Republike Slovenije s Slovenci zunaj njenih meja iz leta 2006 dva statusa: Slovenci v obmejnih županijah so obravnavani kot zamejci, drugod po Hrvaški pa kot Slovenci po svetu,« je dejal. Zveza je po Šončevih besedah izpolnila svoje glavno poslanstvo, ko je povezala slovenska društva in pomagala pri ustanavljanju novih. Zdaj bi se morala kot krovna orga-

nizacija posvetiti predvsem poglobljanju odnosov med društvi ter usklajevanju različnih interesov. Šonc si želi, da bi Slovenci na Hrvaškem tudi v prihodnje, ko bo država vstopila v Evropsko unijo, živeli v sožitju.

Enkratno vzdušje se je nadaljevalo s pesmijo Aj, zelena je vsa gora, ki sta jo čustveno zapeli članici slovenskega kulturnega društva Istra iz Pulja Jasmina Ilić Draković in Tanja Gužvić.

Novak: sončna prihodnost s plodovitimi leti

Ministrica Ljudmila Novak je iskreno čestitala ob jubileju zveze in pohvalila dosedanje delovanje. Dejala je, da je zveza v tem obdobju pokazala, da so bila to izjemno pomembna leta uveljavljanja in da smo jih Slovenci na Hrvaškem dobro izkoristili: »Zveza slovenskih društev na Hrvaškem je zelo aktivna, tudi posamezna društva so zelo aktivna in smo veseli, da praznuje 20. obletnico delovanja. Ves čas je zveza rasla po številu društev in članstva, kot tudi po aktivnostih.« Dodala je, da zvezo zdaj čakajo

najbolj plodovita leta in da pričakuje, da jih bodo društva dobro izkoristila. Na voditeljičino vprašanje, ali se morajo slovenska društva na Hrvaškem bati, da jih bo varčevanje prizadelo, je odgovorila, da dokler bo denar v Sloveniji, bo tudi denar za Slovence v zamejstvu in po svetu. Ob skorajšnjem vstopu Hrvaške v EU je svetovala, naj se čim manj zapleta pri administrativnih zadevah in naj se ovire odpravljajo sproti. Na koncu pogovora je publiki še zaupala, da zelo rada prihaja na hrvaško morje in da je hrvaško morje najlepše. Zaželela nam je, da bi zvezi s predsednikom Šoncem na čelu še naprej sijalo sonce, v vseh slovenskih društvih.

Tolnauer: velika hvala Slovencem na Hrvaškem

Med gosti na proslavi so bili tudi vodja sektorja za Slovence v sosednjih državah Rudi Merljak, Urška Potočnik in Ivanka Filipan s slovenskega veleposlaništva ter odposlanca zagrebškega župana Elizabeta Knorr. Tudi njih so navdušile mlade članice plesne skupine reške Bazovice, ki so se predstavile s plesom Moves like

Jagger v koreografiji Hane Nusbaum. Njihovi prijatelji iz folklorne skupine pa so pod vodstvom Martine Mičetić za venček gorenjskih plesov v koreografiji Alenke Juretić poželi dolgotrajen aplavz. Z izvirno plesno-glasbeno točko Mi smo mesto so prijetno presenetili mladi člani skupine Živa iz karlovškega Slovenskega doma - plesala je Kasija Vrbanac, na kitari je igral Goran Ilić, ki je napisal glasbo, bralec je bil Karlo Mrkša. V nadaljevanju programa sta mogočno zazveneli pesmi Matije Zemljiča Triglav in Otona Zupančiča Duma, ki ju je srčno recitirala voditeljica. Mešani pevski zbor Triglav

iz Splita pod vodstvom dirigentke Tatjana Kurajica je razgalil občinstvo, ko je zapel ljudski pesmi Rožmarin in Pozimi pa rožice ne cveto ter dalmatinsko Dobro jutro.

Predsednik Sveta za narodne manjšine Republike Hrvaške Aleksandar Tolnauer je čestital za praznik – v imenu sveta in vseh osmih manjšinskih poslancev v saboru. Pritrdil je, da so manjšine bogastvo družbe in most med narodi. To nikakor ni kliše, temveč realnost – 20 let je veliko, je dejal. Kaj bi bila hrvaška kultura brez velikega Josipa Bobija Marottija, Žarka Dolinarja, Stanka Vraza in mnogih drugih zaslužnih Slovencev, je vprašal. Tudi predsednik zveze Darko Šonc se je zapisal v hrvaško zgodovino, saj je bil pionir rock and rolla in eden najboljših kitaristov na območju. Vse to je bogastvo, je v pogovoru z voditeljico dejal Tolnauer. Zahvalil se je za prispevek Slovencev pri uveljavljanju Hrvaške. Zatrdil je, da se pravice manjšin s hrvaškim članstvom v EU ne bodo zmanjšale, da EU prinaša ogrom-

ne priložnosti, da je velik optimist in da nam mora biti Slovenija za zgled. Glede denarja pa je dejal, da samo naše delo odloča, ali denar bo. Na koncu je še rekel, da bo zveza zagotovo doživela še mnoga leta, vsaj 100, ki pa jih on ne bo dočakal.

Svečanost je nadaljevala mladinska igralska skupina Nagelj iz Varaždina, ki je navdušila s skečem Ljubezen ob meji (besedilo Patricija Hip). V kratki igri so Patricija Hip, Lucija Vupora, Dajana Barukčić in Antun Tonči Droždek, pod mentorstvom Barbare Antolić Vupora, na duhovit način prikazali, da Ljubezen ne pozna meja, in si zaslužili iskren aplavz, ki je izzvenel šele z naslednjo točko, nastopom skupine tolkalcev Sудар iz zagrebškega Slovenskega doma. Glasbeniki pod vodstvom Gorana Goršeta so zaintrigirali venček slovenskih ljudskih pesmi (prir. Darko Sedak Benčić) in svečanost zanosno pripeljali h koncu. Veličasten ognjemet je napovedal svetlo prihodnost vseh slovenskih društev, katerih člani so se po končani slovesnosti družili ob večerji s slovensko kapljico. Prijazna zahvala gre tudi novinarki Ilinki Todorovski, ki je napisala nepozaben scenarij z naslednjimi sklepnimi besedami: Hvala, ker praznujemo skupaj. Ker je v naših srcih zopet ognjemet veselja in ljubezni do domovine!

Agata Klinar Medaković

LETA 1991 STA BILI LE DVE DRUŠTVI

Zveza slovenskih društev na Hrvaškem je krovna organizacija vseh slovenskih društev na Hrvaškem. Njena osnovna naloga je organizacija, združevanje in povezovanje društev in oblikovanje skupnih stališč do Republike Slovenije in Republike Hrvaške. Člani zveze so:

- Kulturno prosvetno društvo Slovenski dom, Zagreb
- Slovenski dom, kulturno prosvetno društvo Bazovica, Reka
- Slovensko kulturno društvo Triglav, Split
- Kulturno društvo Slovencev Dr. France Prešeren, Šibenik
- Slovensko kulturno društvo Lipa, Dubrovnik
- Slovensko kulturno društvo Istra, Pulj
- Slovensko kulturno društvo Snežnik, Lovran
- Slovensko kulturno društvo Lipa, Zadar
- Kulturno društvo Slovenski dom Karlovec, Karlovec
- Društvo Slovencev Labin, Labin
- Slovensko kulturno društvo Stanko Vraz, Osijek
- Slovensko kulturno društvo Lipa, Buzet
- Slovensko kulturno društvo Oljka, Poreč
- Slovensko kulturno društvo Nagelj, Varaždin
- Slovensko kulturno društvo Gorski kotar, Tršće
- Slovensko kulturno društvo Ajda, Umag

KRATKA ZGODOVINA KROVNE ORGANIZACIJE

Položaj Slovencev na Hrvaškem se je spremenil leta 1991, ko je razpadla Socialistična federativna republika Jugoslavija (SFRJ) in sta nastali novi državi, Slovenija in Hrvaška. Tedaj so Slovenci na Hrvaškem postali nacionalna manjšina.

Zaradi nove ureditve je med Slovenci na Hrvaškem nastala močna potreba po povezovanju. 30. januarja leta 1992 je nastala Zveza Slovencev v Republiki Hrvaški. Njen predsednik je bil Vinko Žibert iz Kulturno prosvetnega društva Slovenski dom Bazovica na Reki, kjer je bil tudi sedež zveze.

Štiri leta pozneje, leta 1996, je na pobudo delegatov Slovenskega doma Zagreb zveza dopolnila svoj statut in se preimenovala v Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem. Sedež zveze se je preselil v Zagreb, novi predsednik pa je postal Darko Šonc, predsednik Kulturno prosvetnega društva Slovenski dom iz Zagreba. Število novih društev, ki se povezujejo v zvezo, se nenehno povečuje.

Vir: http://slovinci.hr/si_ZVEZA/

DAN REFORMACIJE S TRUBARJEVIMI »KROVAŠKIMI« SLIKARJI

Ob slovenskem prazniku reformacije sta bila 25. oktobra v Slovenskem domu na ogled razstava in dokumentarni film »Tu malajne ni vse proč palu«.

Tako smo spoznali »krovaške« (hrvaške) slikarje, ki so v Trubarjevih časih poslikali številne cerkve južno od Ljubljane.

Predsednik Slovenskega doma in zagrebškega Sveta slovenske narodne manjšine (SSNM MZ) Darko Šonc je uvodoma spomnil, da so bili zadnji oktobrski dnevi v Zagrebu močno slovensko obarvani, da smo imeli pravi slovenski teden: razstavljal je slikar Marko Jakše, gostovale so slovenske pisateljice Ines Cergol, Maja Gal Štromar, Barbara Simoniti in Janja Vidmar, Slovenski dom pa so v organizaciji SSNM MZ obiskali člani Zavoda Parnas iz Velikih Lašč, s projektom »Tu malajne ni vse proč palu«, za katerega so leta 2011 prejeli priznanje Naša Slovenija v kategoriji Raziskovanje in uveljavljanje dediščine.

Tudi hrvaški slikarji zaslužni za slovensko dediščino

Kaj vse smo izvedeli iz projekta »Tu malajne ni vse proč palu«? Umetnostna zgodovinarica Marjana Dolšina je predstavila umetnostno-zgodovinski pomen skupine hrvaških slikarjev, ki so poslikavali podružnične cerkve v južnem delu Slovenije, Primož Trubar pa je o njih pisal leta 1575. Poudarila je, kako pomembno je ohranjanje in restavriranje fresk. Restavratorica Martina Tekavec je spregovorila o načinu poslikave v tehniki al fresco ter restavriranju fresk. Vodja projekta Metka Starič pa je predstavila sodelovanje celotne dediščinske skupnosti pri pri-

pravi projekta. Sledil je ogled 20-minutnega dokumentarnega filma Roka Borštnika »Tu malajne ni vse proč palu«, ki pojasnjuje, kaj se lahko skriva pod beležem v cerkvi v Krvavi Peči in kako lahko domačini in nevladne organizacije spodbudijo in podprejo prizadevanja stroke pri ohranjanju dediščine.

Druženje ob Trubarjevi malici

Obiskovalci so predstavitev, razstavo in film odlično sprejeli in nagradili z dolgotrajnim ploskanjem. Med obiskovalci so bili tudi odposlanka zagrebškega župana Elizabeta Knorr, pomočnik vodje mestnega urada za izobraževanje, kulturo in šport Dragutin Palašek ter predstavniki slovenskega veleposlaništva, pooblaščen minister Marko Sotlar, konzul Gregor Klemenčič, kulturna atašejka Urška Potočnik in Ivanka Filipan.

Zanimiv pogovor o slovenski dediščini, ki je edinstvena, a pogosto dobro skrita, se je nadaljeval ob bogati Trubarjevi malici - merjaščevem golažu z ajdovimi žganci, ki je ob dnevu reformacije postala že tradicija v Slovenskem domu.

Agata Klinar Medaković

SREČANJE Z VSESTRANSKIM UMETNIKOM ROKOM ZELENKOM

V Slovenskem domu smo se 17. oktobra - v okviru programa za spoznavanje

članov drugih slovenskih društev na Hrvaškem - srečali z znanim slikarjem Rokom Zelenkom, članom društva Istra iz Pulja. Predstavil se je s ciklom slik v akrilni tehniki z naslovom Genesis.

Na srečanju v Slovenskem domu nam je predstavil tudi monografijo Grožnjan - istrsko mesto umetnikov, ki je izšla letos v izdaji društva Istra in občine Grožnjan. V tej knjižici razgrinja svoje misli, poglede in izkušnje o Grožnjanu in njegovi okolici. Ker ga zanima tako rekoč vse, se raziskovalni strasti predaja že trideset let. Zbral in povezal je podatke in zgodbe z vseh strani ter v knjigo strnil vse, kar je

hotel povedati o najrazličnejših temah. Tako obiskovalcem Grožnjana omogoča, da »mesto umetnikov« spoznajo skozi njegovo osebno izkušnjo. Rok Zelenko odgovarja na vprašanje, kaj je Grožnjan, kako je nastal, od kod njegovo ime, kdo je tam živel, kako je postal mesto umetnikov. Vse to lahko zvmemo, če prelistamo to izredno lepo oblikovano knjižico s prekrasnimi fotografijami.

Kdo je Rok Zelenko?

Rok Zelenko je akademski slikar, zbiralec, zgodovinar, družinski oče in še marsikaj drugega. Rodil se je leta 1951 v Ljubljani. Leta 1975 je diplomiral na slikarskem oddelku Akademije za likovno umetnost v Ljubljani. Po končani akademiji se je naselil v Grožnjanu. Leta 1980 sta s keramičarko Leonido Berne-

tič-Zelenko odprla lastno galerijo Studio Porton. V grožnjanski likovni koloniji je opravljal dolžnosti tajnika umetniškega društva in kustosa mestne galerije Fonticus. Leta 1986 je pripravil razstavo Zgodovinska dediščina Grožnjana. Živi in dela v Izoli in Grožnjanu. Ukvarja se s slikarstvom, keramiko in oblikovanjem.

Polona Jurinić

Slovenski dom, naš drugi dom

NAŠ PEVSKI ZBOR NA POČASTITVI REKE SOČE

Glasbeno-recitatorski večer z naslovom V počastitev reke Soče je 27. oktobra pripravilo

Kulturno društvo Slavec iz Solkana in nanj povabilo tudi naš pevski zbor. Prireditev je potekala na odru velike dvorane mestne občine Nova Gorica.

V programu smo nastopili skupaj z mešanim pevskim zborom Slavec Solkan pod vodstvom Mirana Rustje, Inštrumentalno-vokalno skupino Kitare za dušo in recitatorji Osnovne šole Dornberk. Vrstila se je pesem za pesmijo, ena lepša kot druga. Mešani pevski zbor Slovenski dom, Zagreb pod vodstvom profesorja Ivica Ivanovića je nastopil s šestimi pesmimi: Slovenski dom (Petar Kutnjak), Rasti, rožmarin in Da sem jaz ptičica (Emil Adamič), Domov v slovenski kraj (prir. France Cigan), Vihar (prir.

Slavko Avsenik ml.), Orkester (Emil Cossetto). Ob koncu programa smo vsi skupaj zapeli še dve pesmi: Tam sem jaz doma in Soča voda je šumela. Prijetno vzdušje so dopolnile pozdravne besede podpredsednika Slovenskega doma Franca Straška, polne srca in prijateljstva.

Z nastopom našega zbora smo bili zadovoljni. Franc Strašek je posebej pohvalil delo in trud dirigenta Ivica Ivanovića, zborovodja in pevci pa ob splošni dobri oceni menimo tudi, da je vedno lahko še boljše, a bomo to dosegli samo z discipliniranim delom in rednim prihajanjem na pevске vaje.

Na poti dež, v Solkanu prelepo druženje

Iz Zagreba smo se proti severni Primorski odpravili že v jutranjih urah. Kljub gosti megli in močnemu naliivu, ki nas je spremljal na poti, je v avtobusu vladalo dobro vzdušje. Na cilju nas je pričakal Solkan, prijetno mesto, ki se je ugneznilo na levem bregu prelepe reke Soče. Solkan leži tam, kjer se spodnja Soška dolina spaja z Goriško ravnino, čez državno mejo pa s Furlansko nižino. Zahodno so griči Brd, proti vzhodu se

odpira Vipavska dolina. Solkan se v pisnih zgodovinskih virih prvič omenja leta 1001 in slovi kot najstarejše naselje v Posočju. Na novem solkanskem mostu smo si privoščili nekaj nepozabnih trenutkov, ko se je pred nami odprl pogled na markanten železniški most nad reko Sočo, zgrajen leta 1905, z največjim lokom iz obdelanega kamna na svetu. Lok se pne 85 metrov široko. Solkan je poln zgodovinskega spomina na padle v prvi svetovni vojni in med narodnoosvobodilno borbo. Ta spomin opominja na nesmisel vojn vseh vrst in poudarja pomen sožitja različnih narodov. V Solkanu smo si ogledali tudi Muzej slovenskega okteta.

Naša vedno zvesta organizatorica ob gostovanjih in koncertih Ivanka Nikčević nas tudi tokrat ni pustila lačnih peti; na prizorišče kulturne prireditve v veliki dvorani občine Nova Gorica smo se odpravili dobro okrepčani, po kosilu v Solkanski kleti. Zvečer pa nastop, druženje in vrnitev domov. Kljub slabemu vremenu nam je bilo med gostoljubnimi in prisrčnimi ljudmi Solkana izjemno prijetno in prelepo.

Mirjana Turković, Ivanka Nikčević

UPRAVNI ODBOR ANALIZIRAL URESNIČEVANJE PROGRAMSKIH NAČRTOV

Upravni odbor Slovenskega doma je 26. junija podrobneje pregledal uresničevanje programa v prvi polovici leta 2012 in

ugotovil, da je bila dejavnost društva kakovostna, obsežna, pestra, dobro pripravljena in odlično obiskana.

Katero so bile izstopajoče dejavnosti v prvem polletju? Februar je bil z dogodki posebej bogat, saj so se vrstili predstavitve dvojezične monografije Slovenske barve v hrvaški umetnosti avtorice Polone Jurinić, nastop ptujskih kurentov v Slovenskem domu, izročitev stola Rec oblikovalca Nika Kralja zagrebškemu Muzeju za umetnost in obrt, predstavitve monografije Akademski cerkev sv. Katarine in orgelski koncert Elizabete

Zalović. Spomladi smo pripravili razstavo o znanih zagrebških Slovencih, ki so prispevali k razvoju Zagreba. Zelo obiskana so bila predvsem alpinistična predavanja v soorganizaciji s Hrvaško planinsko zvezo. Sekcija izgnancev je bila posebej dejavna in je obiskala več spominskih območij NOB. Udeležili smo se prireditve v spomin na Stanka Vraza v Samoboru. Izjemno uspela in obiskana je bila letošnja proslava dneva državnosti Slovenije in Hrvaške, ki je v soorganizaciji s slovenskim veleposlaništvom potekala na Zrinjevcu. (F. S.)

SLAVA VOJVODINE KRANJSKE KONČNO V CELOTI PREVEDENA

Slava vojvodine Kranjske, ki jo je v 17. stoletju napisal Janez Valvasor, je od letos bralcem v celoti dostopna v slovenskem prevodu.

V Slovenskem domu so nas 7. novembra obiskali člani Zavoda Dežela Kranjska, ki so zaslužni za izpeljavo izjemnega prevajalsko-založniškega projekta.

Za eno najpomembnejših znanstvenih del o Sloveniji je baron Valvasor (Ljubljana, 1641 – Krško, 1693) žrtvoval celo svoje premoženje. Knjiga je izšla leta 1689 v Nürnbergu v nemščini z naslovom *Die Ehre des Hertzogthums Crain*. To največje Valvasorjevo delo je bilo doslej v slovenščino prevedeno le po odlomkih. Obsežen projekt celovitega prevoda je potekal pod okriljem Zavoda Dežela Kranjske; njegovi predstavniki so Slovenski dom obiskali na povabilo Sveta slovenske nacionalne manjšine Mesta Zagreb (SSNM MZ), v okviru programa z naslovom *Ljudje, ki nas povezujejo – srečanja v dialogu*. Predstavitve so se udeležili tudi ugledni gosti, med njimi hrvaška akademika Tonko Maroević in Josip Bratulić ter vodja Metropolitanske knjižnice Vladimir Magić. Navzoče je pozdravil namestnik predsednika SSNM MZ in Slovenskega doma Franc Strašek.

Sveta knjiga slovenskega naroda

Povezovalka večera Pika Trpin, ena od ustanoviteljic Zavoda Dežela Kranjska, je med drugim povedala, da je bil Zavod ustanovljen na pobudo urednika Tomaža Čeča leta 2008 in prav za projekt celovitega prevoda *Slave vojvodine Kranjske*. Prevajalec iz nemščine Primož Debenjak je podrobno opisal vsebino Valvasorjevih knjig, ki s svojimi enkratnimi zgodovinskimi, geografskimi in etnološkimi opisi ponesejo na čudovito in slikovito popotovanje skozi čas in prostor, ki zajema vse dotedanje vedenje o slovenski deželi in njenih lju-

deh. Dejal je, da je *Slava vojvodine Kranjske* izjemno delo in neprecenljiv zgodovinski vir, s pomočjo katerega so se v vsej svoji izvirnosti ohranile podobe dela in običajev slovenskega naroda v 17. stoletju. Delo velja še danes, po več kot tristo letih, za sveto knjigo slovenskega naroda in pomembno kulturno dediščino iz časa razsvetljenstva. Nedvomno pa je tudi simbol slovenstva.

Nesporni prevajalski presežek

V prevajanju iz nemščine se je marljiva družina Debenjak: Božidar, Doris in Primož srečevala z ovirami, kajti tako kot besede, je bilo treba preslikati tudi miselnost 17. stoletja, utrip takratnega življenja in izraze preliti v slovenski jezik, kar ni bilo preprosto. Z vztrajnim delom, ki sta ga vodili polihistorijsko znanje in ljubezen, so ustvarili nesporni prevajalski presežek. Pri prevodu so bili angažirani tudi prevajalci iz latinščine, francoščine, grščine, hebrejščine in tudi hrvaščine. V 12. knjigi je Valvasor, ki je bil zelo pedanten in dosleden, namreč pisal o Zagrebu, bitki pri Sisku, kot tudi o ustanovitvi Karlovca. Zaradi raziskav Cerkniškega jezera (zapis v 4. poglavju *Slave*), ki so pomenile enega vrhuncev Valvasorjevega znanstvenega dela, je bil leta 1687 izvoljen za člana angleške Kraljeve družbe v Londonu.

Strokovnjakinja za antikvarno gradivo Stanka Golob je predstavila ostala Valvasorjeva dela in spregovorila o njegovi bakrotiskarni na Bogenšperku. Valvasorja je bankrot prisilil, da je leta 1693 veliko svojih vrednih del in grafičnih listov prodal Zagrebški škofiji, ki jih še danes hrani v Metropolitanski knjižnici Zagrebške škofije v Hrvaškem državnem arhivu v Zagrebu (nekdanji NUK).

Direktor Zavoda Dežela Kranjska Matjaž Gruden je poudaril, da je *Slava vojvodine Kranjske* eden največjih založniških projektov v Sloveniji. Spregovoril je o težavah, s katerimi se še vedno srečujejo. Ostali so brez državne podpore, zato projekta finančno ni bilo enostavno izpeljati.

V programu je za glasbene vložke poskrbela Bojana Čibej, ki je posebila drugo Valvasorjevo ženo baronico Ano Maksimilo Zetscher.

Agata Klinar Medaković

SLAVA VOJVODINE KRANJSKE V STEVILKAH

Celotno delo zajema 15 knjig, vezanih v 4 dele, ki obsegajo skupaj 3.532 strani velikega formata, poleg tega pa še 24 prilog in 528 bakrorezov. Valvasor je predstavil Kranjsko s pomočjo zgodovine, geografije, topografije, medicine, etnologije, biologije, geologije in drugih ved. *Slava vojvodine Kranjske* je tako prvi sistematični prikaz naše zgodovine, ozemlja in načina življenja, in še danes, v začetku 21. stoletja, vzdrži večino meril resnega znanstvenega dela. (Vir: <http://www.slava-vojvodine-kranjske.si/>)

DUHOVNA SEKCIJA NA ROMANJU NA PTUJSKI GORI

 Člani duhovne sekcije Antona Martina Slomška smo se 16. septembra odpravili na romanje na Ptujsko Goro. Prevezla nas je tamkajšnja božjepotna in župnijska cerkev Marije Zavetnice, ki jo je sveti oče pred tremi leti razglasil za baziliko.

velikonočno nedeljo, 16. maja. Na to nedeljo se po starodavnem izročilu na Ptujski Gori obhaja praznik posvetitve cerkve.

Nastanek zaviti v tančico skrivnosti

Cerkev je bila grajena kot romarska cerkev. Med njenimi največjimi dragocenostmi je relief Marije zavetnice s plaščem, ki je nastal okoli leta 1410 in je ena največjih mojstrovlin tedanjega časa. Marijina podoba v baročnem glavnem oltarju milo vabi v svojo bližino. Pod njenim plaščem je upodobljenih 82 oseb.

Nastanek cerkve še vedno ni povsem

baročnem stopnišču do cerkve. Z romarske poti miru se odpira prekrasen pogled na najlepšo vseh cerkva, v kateri kraljuje Marija Zavetnica s plaščem, prekrasen pa je tudi pogled na širono Dravsko polje. Z romarsko potjo miru so snovalci vsem starim potem na Goro dodali še novo, meditativno pot, ki želi s skrivnostmi rožnega venca vsakega romarja umiriti in iztrgati iz vsakdanjih skrbi, da bi lahko odprtega srca in duha vstopil v svetišče. Podobe rožnega venca na stebrih je izdelal akademski kipar Viktor Gojkovič. Vlite so v bron. Nova romarska pot miru k Mariji na Goro postaja tudi pot molitve in pot molitve postaja pot miru, saj je mir dar, izprošen z molitvijo – in krog je sklenjen.

Po romanju globoki vtisi in dobro počutje

Na pot smo šli iz Zagreba v smeri proti mejnemu prehodu Macelj - Gruškovje. Po prestopu meje smo se ustavili na kosilu v gostilni Dolinca v Majšperku. Sledila je kratka vožnja od Majšperka do Ptujске Gore. Parkirišča pod baziliko, čudovit pogled na cerkev, pot miru – rožni venec – zelo prijeten sprehod do bazilike, ki so ga zmogli vsi naši člani. Sprejel nas je tudi pater Milan Holc in nam po maši (ob 16. uri je maševal p. Janez Klemenčič) podrobneje spregovoril o baziliki na Ptujski Gori. Podarili smo mu naše časopise Novi odmev, da bi se seznanil z našo dejavnostjo na Hrvaškem. Polni vtisov in dobrega počutja smo se srečno vrnili v Zagreb in našo drugo domovino.

Olga Tkalčec

Kako je ena najlepših gotskih cerkva na Slovenskem, ki privablja številne romarje, turiste in naključne obiskovalce, postala bazilika, lahko beremo v jubilejni publikaciji, ki je izšla leta 2010 ob 600-letnici Marijine cerkve na Ptujski Gori. Publikacijo je uredil p. Janez Šamperl, gvardijan in rektor bazilike. Kot piše, so Frančiškovi manjši bratje minoriti, ki oskrbujejo Marijino svetišče, od Kongregacije za bogoslužje in disciplino zakramentov preko mariborske nadškofije prejeli obvestilo, da je papež Benedikt XVI. na praznik Brezmadežne, 8. decembra 2009, podpisal listino o razglasitvi cerkve Marije Zavetnice na Ptujski Gori za baziliko. Tako so se v jubilejnem letu, ob 600. letnici Marijinega svetišča uresničile želje bratov minoritov, ki so v sodelovanju z nadškofijo in s pomočjo vernikov in romarjev, stroke in umetnikov postorili vse, kar je bilo potrebno, da je bila cerkev uvrščena med izbrane. Slovesna razglasitev cerkve za baziliko je bila v jubilejnem letu 2010, na sedmo

jasen, čeprav nekatera nova odkritja potrjujejo, da je bila cerkev na Ptujski Gori leta 1410 gotovo že zgrajena. Do nje zdaj vodi tudi romarska pot miru, vse od parkirišča in mimo vodnjaka do romarske hiše in naprej čez dvorišče na trg ter po

NOVICE IZ DUHOVNE SEKCIJE

Z lepimi spomini na spomladanski nastop v Štandrežu in romanje na Sveto goro smo nadaljevali z vajami pevskega zbora duhovne sekcije Anton Martin Slomšek in mašami v slovenskem jeziku. Le julija in avgusta smo imeli počitnice.

Oktoberja so se zboru pridružile tri nove pevke: Jasna Vorkapič-Furač, Đurđica Pelozza in Ana Trifunović. Hvala jim, ker s svojimi glasovi podpirajo našo duhovno nalogo, da na mašah približamo Boga v pesmi in molitvi – kadar poješ, dvakrat moliš.

V maju sta bili dve maši; 13. maja je maševal Robert Smodiš iz Krškega, 27. maja pa prvič Marko Magdič iz Senovega – Koprivnice. Slednjo mašo smo podarili družini Šimanski. Tudi junija smo se pri maši dobili dvakrat; 10. junija je prvič maševal Janez Zdešar iz Velike Doline, 24. junija pa je dekan Anton Trpin maševal za pokojna Vladimirja Carina in Ivana Ostrelča. Po poletnem premoru je 23. septembra maševal Robert Smodiš, posvečena maša za praznik blaženega A. M. Slomška pa je bila 24. septembra.

Kdor bi se želel pridružiti duhovni sekciji, naj se oglasi v tajništvu ali pri Olgi Tkalčec. Vabljeni!

MUSIC EXTREM FESTIVAL SPET ZDRUŽIL NEZDRUŽLJIVO

Na 3. glasbenem festivalu MXF, ki ga je v Armani baru v Zagrebu pripravil zagrebški

Svet slovenske nacionalne manjšine, so se predstavile štiri nenavadne in izvirne glasbene skupine: Ba-rock ter duet Bogdana Herman in Borut Savski iz Slovenije ter As Bruxas Fatais in Flogiston iz Hrvaške.

Festival je potekal pod motom »združljivo z nezdružljivim« in je spomnil na stoletno povezovanje, prepletanje in vpliv glasbenih kultur dveh narodov. Vsaka skupina se je predstavila s petnajstminutnim programom, v okviru katerega je morala zaigrati tudi skladbo, ki jo je predpisal organizator. Letos je to bila slovenska pesem Kje so tiste stezice. Zanimivo je bilo slišati, kako jo je vsaka skupina aranžirala in izvedla v svojem glasbenem slogu.

Užitek za sladokusce, težko delo za žirijo

Za številno občinstvo, predvsem za ljubitelje nenavadnih glasbenih not, je bila predstavitev glasbenih skupin z neobičajno zasedbo glasbil in nenavnim glasbenim izrazom posebno doživetje. Ugledna žirija, ki so jo sestavljali glasbena urednica na Radiu Sljeme Maja Mihaljevič, profesor klarineta in saksofona Igor Požar ter učitelj korepetitor in profesor klavirja Krunoslav Kralj, je tudi letos imela težko delo z izbiro najboljših skupin.

Veliko nagrado za celostni nastop in kakovost izvedbe je prejela slovenska skupina Ba-rock iz Radovljice, ki jo je občinstvo nagradilo z burnim aplavzom. Nagrado za najboljši aranžma in izvedbo predpisane slovenske skladbe Kje so tiste stezice pa je žirija podelila hrvaški skupini As Bruxas Fatais iz Samoborja, ki si je veliko nagrado priborila na prvem MXF. Po glasovih občinstva je bil najboljši hrvaški ansambel Flogiston iz Zagreba, ki je lani odnesel nagrado za najboljšo izvedbo predpisane skladbe Po jezeru bliz' Triglava.

Slovenski dom, naš drugi dom

Festivalski večer sta dodatno obogatili skupini As Bruxas Fatais in Flogiston. „Usodne čarovnice“ so zaigrale zmagovalno skladbo iz leta 2010, Flogiston pa lanskoletno zmagovalno predpisano skladbo. Zanimiv in izviren glasbeni

večer je večje vodil idejni začetnik festivala, profesor tolkal Goran Gorše, ki se je ob koncu prireditve zahvalil vsem sodelujočim in občinstvu, ki je glasovalo, ter povabil na festival naslednje leto.

Agata Klinar Medaković

Slovenski dom, naš drugi dom

ALPINISTIČNI ČETRTEK S KLEMNOM PREMRLOM

Na prvem jesenskem alpinističnem četrtku v Slovenskem domu je 22. novembra gostoval eden najboljših svetovnih

lednih plezalcev Klemen Premrl iz Tržiča. Enkratno predavanje ob projekciji fascinantnih slik gora in pravljичne gorske pokrajine je bilo izvrstno obiskano.

Klemen Premrl je izvrsten športni plezalec in vsestranski alpinist, vendar je najbolj znan po težkih vzponih v slapovih in v kombiniranih smereh. Kot je povedal, so mu pri plezanju na prvem mestu narava in prijatelji, ki so velik del njegove plezalne zgodbe. Zelo ga privlačijo tudi potovanja, ki so tudi priložnost, da več časa preživi s svojo družino. Ledno plezanje je njegova najljubša plezalna zvrst, ker vključuje atletiko, akrobatiko in plezanje. Tej disciplini je posvetil zadnjih 15 let.

Impresivni podvig

Predavanje je strnil v pet zgodb, fotografije z vzponov pa so povedale še več kot besede. Pripovedoval je o priljubljeni destinaciji Dolomitih, o vzponih na Ocean Rock v Angliji, kjer se ne smejo uporabljati klini, o Beyond Articu na Norveškem, kjer je vse obkroženo s Severnim morjem in fjordi, ter o podvigih v Kanadi, kjer je največja koncentracija lednih površin na svetu. Pri angleškem podvigu mu je več pomenila estetika srečanja skale in morja kot pa vzpenjanje. Pri norveškem doživetju je kot posebnost izpostavil polarni krog z zelo kratkimi dnevi in številne nepreplezane smeri. Fotografije gora, objete v snežno belino zime so naravnost osupljive.

Uresničene otroške sanje

V Kanado se je odpravil večkrat. V Alberti (Calgary) je

največ plezal v kultni steni Stanley Headwall. Preplezal je tudi najbolj znano steno Wripping Pillar, ki jo je kot otrok občudoval na posterju v svoji sobi in si jo je že od malega želel preplezati. Leta 1997 je postal prvi Slovenec, ki je preplezal slap ocene WI7 (Riptide). V letošnji najnovejši kanadski avanturi v Helmcken Fallsu pa je dosegel najvišjo raven v plezalni karieri. Najprej je izvedel izjemen prvenstveni vzpon v slapu Wolverine. Po tem se je povzpел na svetovno znani Spray On Top. V navezi s Kanadčanom Timom Emmetom je bil prvi človek, ki je dosegel vrh Helmcken Fallsa, ki ga naredi 140 metrov globoko padajoča zaledenela reka Murtle. Gre verjetno za najtežjo ledno in kombinirano smer na svetu. Ob ogledu kratkega filma o tej smeri s prizori ogromnega lednega slapa se je občinstvu s strahospoštovanjem ustavil dah.

Plezati je treba

Pobudnik alpinističnih predavanj Željko Žarak se je v imenu hrvaške planinske skupnosti zahvalil Slovenskemu domu ter organizatorjema dogodka založniški hiši Libricon iz Zagreba in skladu Plezati je treba, ki deluje v okviru alpinistične sekcije zagrebškega planinskega društva Željezničar. Prikazan je bil tudi kratek film sklada Plezati je treba, ki podpira širjenje znanja o alpinizmu oziroma izobraževanje alpinistov.

Predstavljena je bila še hrvaška izdaja biografije Tomaža Humarja, leta 2009 nesrečno preminulega slovenskega alpinista, kanadske avtorice Bernadette McDonald. Knjiga je prvič izšla v Angliji leta 2008 in je istega leta dobila prestižno Kekoo Naoroji nagrado za najboljšo knjigo s planinsko tematiko. Objavljena je bila tudi v ZDA, Kanadi, Italiji, Sloveniji in na Poljskem. Na Hrvaškem je izšla pri založniški hiši Libricon. Naslednji alpinistični četrtke bo 13. decembra, ko nas bo obiskal eden izmed mladih levov slovenske alpinistične scene Luka Lindič.

Agata Klinar Medaković

SPRAY ON TOP - VERJETNO NAJTEŽJA LEDNA IN KOMBINIRANA SMER NA SVETU

Ledni slap Spray On Top je unikatni naravni pojav v veličastnem okolju in neobičajnih dimenzij: reka padajoče vode, zamrznjena pri 30-ih stopinjah pod ničlo, za avtomobil velike sveče in specifičen poprhan led (spray ice), ki ne dopušča varovanja z vijaki. Zaradi bobneče vode je komunikacija že pri razdalji dvajsetih metrov možna le preko radijske postaje, za iskanje svetrovcev pod ledom je potreben detektor kovin. Lansko zimo sta prva plezalca smer podaljšala za 50 metrov, a še vedno končala v športnem duhu v previsu sredi stene. Februarja letos pa sta Tim Emmet in Klemen Premrl (oba Mountain Hardwear team) splezala do vrha stene in nastala je nova smer Spray On Top (WI10, M9+, 8 raztežajev, višina 140 m, dolžina 230 m). Nastala je nova kompleksna smer z izjemno težkim vstopnim delom v ledu (Spray On), klasično kombinirano plezarijo v srednjem delu in "škotskim" zgornjim delom v skali prekriti z neuporabnim snegom. (Vir: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/74553/>)

ZA NAŠE KNJIŽNE MOLJE: POSEZITE PO ZIDARJU!

Kaj boste brali med dolgimi zimskimi večeri? Vabimo vas, da pobrskate po bogato založenih policah naše knjižnice. In priporočilo bralcem

Novega Odmeva? Tri dela Pavla Zidarja (1932–1992).

Pavel Zidar (njegovo pravo ime je bilo Zdravko Slamnik) je bil eden od najplodnejših slovenskih pisateljev v Sloveniji. Začel je pisati pesmi, a se je počasi preusmeril v pisanje proze. Pisal je novele, povesti, potopise, romane in tudi veliko proznih del za mladino. Leta 1987 je prejel Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Iz njegove bogate pisateljske bere priporočam tri knjige.

Učiteljice

Ta knjiga je zbirka kratke proze in v središče postavlja učiteljsko življenje. Zidar je tudi sam služboval kot učitelj in izkušnje iz tega časa so se mu močno vtisnile v spomin. V knjigi se skupaj z

junakinjami ukvarja s problemi in temnimi platmi učiteljskega poklica. S sočutjem in sarkazmom upodablja usodne poklicne in zasebne tragedije, osamljenost in propadanje izobraženca na podeželju.

Marija Magdalena

To je roman o zakonskem paru, kakor ga doživlja ženska. Pisateljev namen je ironično in zares uveljaviti ženski princip nasproti moškemu. Delo odstira nov pogled na neizčrpno temo - boj med spoloma.

Oče naš

Zidar se je navadil pisati zdoma in ta roman je napisal v kartuziji Pleterje. Roman je prava drama slovenskega kmetstva, razlaščenja in zadrugarske kolektivizacije, nasilnega sesutja tradicionalnega vaškega sveta v njegovih materialnih in duhovnih temeljih. Nekdanji temelj revnih kmetov je bila vera, novi temelj nove povojne družbe pa sta postala nasilje in strah.

Darija Stantič

ZAKAJ BI SE UČILI SLOVENŠČINE?

Štiri obiskovalke tečaja slovenskega jezika, ki ga v Slovenskem domu Zagreb

že 19. leto zapored vodi profesorica Marija Crnković, so za Novi odmev na kratko opisale, zakaj so se odločile za učenje slovenščine.

Kličem se Eva Paver. Srednjo šolo sem končala na Reki. Sem se tam učila slovenščino v Slovenskem domu Bazovica. Slovenščino sem se začela učiti ker upam da bom šla delat v Slovenijo. Želim se naučiti slovenščino ker je zanimiva in ker sta moji prababici bili Slovenki. Slovenščino sem se začela učiti z učbenika 1,2,3 gremo, zdaj se učim z učbenika Slovenska beseda v živo 2. Všeč mi je da sem se vpisala v Slovenski dom in da se lahko učim v družbi simpatičnih ljudi. Upam da bo naslednje leto nadaljevalni tečaj, in da se bomo lahko še dalje učili slovenščino.

Eva Paver

Odločila sem se hoditi na tečaj slovenskega jezika zato, ker mi je všeč učenje različnih jezikov. Zdi se mi, da imam za učenje slovenščine dobro podlago, ker dialekt v mojem mestu vsebuje mnogo slovenskih besed. Rada bi se

tudi pogovarjala s sorodniki iz Slovenije v slovenščini. Pouk mi je všeč, beremo besedila, delamo slovnične vaje in se zabavamo.

Maja Ribarić

Lansko leto sam se začela učiti slovenščino v Slovenskem domu. Tečaj mi je bil všeč, zato sem nadaljevala z učenjem tudi letos. V naši učilnici je vedno pozitivno vzdušje, nikamor ne hitimo, pa vendar uspemo vse narediti. Jaz se najraje učim slovnico, ki jo na slovenskem pouku obravnavamo natančno in zanimivo. Imam rada tudi razgovore, prevajanje besedil in pisanje esejev. Všeč mi je da ima profesorica dovolj časa za vsakogar, in da je potrpežljiva. Všeč mi je, da sem se vpisala v Slovenski dom, in da se lahko učim v družbi simpatičnih

ljudi. Upam da bo naslednje leto nadaljevalni tečaj, in da se bomo lahko še dalje učili slovenščino.

Paula Igaly

Slovenščino sem se začela učiti preteklo leto. Odločila sem se učiti slovenščino, ker imam rada jezike. V Sloveniji imam zelo veliko prijateljev in grem rada na obisk. Pogosto grem v Ljubljano. Odkar se učim slovenščino jih boljše razumem in včasih se pogovarjamo v slovenščini. Na pouku sem spoznala nove prijatelje, lepo se družimo in se skupaj učimo. Letošnji učbenik se imenuje Slovenska beseda v živo 2. Beremo besedila, se pogovarjamo in rešujemo delovni zvezek. V skupini nas je osem, smo različnih poklicev in starosti.

Mirta

Slovenski dom, naš drugi dom

PRENOVLJENA PETKOVA SREČANJA

 Spomladi smo prenovili petkova srečanja. Slavko je razpustil petkov parlament in namesto delegatov imajo po novem besedo vsi navzoči in tudi voditelji se lahko menjajo. Prvo takšno srečanje je bilo maja.

Vsi imamo bogate življenjske izkušnje, vsi imamo na pretek lepih in grdih spominov ter doživetij, zato je prijetno in zanimivo, če jih lahko delimo z drugimi. Da je lahko vsak voditelj petkovega srečanja, je prva dokazala Ivanka, ki je ob tem ugotovila, da tako prvi petki postajajo bolj demokratični. Vendar pa še vedno velja: srečanja na

prvi petek v mesecu so posvečena glasbi, plesu, pesmi in veselju!

Stresanje šal in izobilje slaščic

Majsko in junijsko srečanje sta se začeli z nagradno igro: ugani naslov slovenske pesmi, ki jo je na harmoniki zaigral Franc. Obakrat je zmagala Betika, druga pa je bila Ivanka dve (Štefančič). Kot ponavadi je Slavko spet spomnil na nekaj zgodovinskih dogodkov, povezanih z Zagrebom, med njimi tudi na take, v katerih je sam sodeloval. Tak je recimo primer, ko je za časa Univerzijade leta 1987 v imenu JLA sklenil pogodbo z Mestom Zagrebom o

grškem topu. Nasmejala nas je stara družina: Tone in Jozefa se med seboj nič nista razumela – sta gluha kot top. Šal ni manjkalo, »vicmaherju« Francu se je pridružila Betika, ki je šale stresala »v peti brzini«. Morala bo malo »zabremzati«, da jo dohitimo. Rekli smo, da pojedine niso več obvezne, vendar iz tega dogovora ni bilo nič. Naših ljudi ne moreš zaustaviti! Kot vedno je bilo vsega v izobilju, vključno s slastno božičino torto. In za konec - ker vsaka stvar ima enkrat konec – škatlice za srečelov slavljenecv so odšle v zgodovino. Pravzaprav v žepe vseh prisotnih na junijem srečanju. *Kras*

IZGNANCI OBISKALI MARIBOR IN POSAVJE

Člani Krajevne organizacije Društva izgnancev Slovenije (KO DIS) Zagreb so 7. junija odšli v Maribor, na proslavo ob dnevu izgnancev. Tamkajšnje slovesnost je obogatil nastop moškega pevskega zbora Slave Klavora. Petju prelepih in navdihujočih partizanskih in izgnanskih pesmi, so se pridružili tudi izgnanci. Preživelim v spomin, mlajšim rodovom v opomin!

Devetega junija pa so se člani KO DIS Zagreb udeležili tradicionalnega spominskega pohoda po območju, po katerem je v letih 1941–45 potekala meja med Nemčijo in Neodvisno državo Hrvaško (NHD).

Z obeh dogodkov so se udeleženci vrnili polni vtisov in prizorov; daljše zapise objavljamo v rubriki Dom in svet.

BOŽIČNA RAZSTAVA USTVARJALNEGA ŠOPKA

 Čas hitro beži in spet je prišel predbožični čas! To je čas, ko v Slovenskem domu članice ustvarjalne delavnice Šopek po marljivem in potrpežljivem delu z velikim zadovoljstvom pokažejo svoja ročna dela. Letošnja razstava je bila odprta 30. novembra, tik pred adventom.

Razstave ustvarjalne delavnice Slovenskega doma so postale že tradicionalne. Že osmo leto zapored z njimi obeležujemo božič in veliko noč. Veliko truda in časa je potrebnega, da bi pričarali radostno in svečano razpoloženje, ki spremlja ta dva velika praznika. Članice delavnice se trudijo, da bi vsako leto božično vzdušje pričarale vsaj malo drugače kot prejšnje leto. Tako so za aranžmaje, adventne venčke in šopke poleg cvetlic tokrat uporabile tudi vejice, travo in suhe sadeže. Okrasile so jih z ljubeznijo in pozornostjo.

Kaj pa likovno mojstrstvo?

Šopek si je obiskovalce prizadeval razveseliti in osvojiti s sijajnimi velikimi in majhnimi božičnimi okrasi in aranžmaji, obenem pa je pokazal, da so se njegove

ustvarjalne članice po velikonočni razstavi vrnilo k čopiču in barvam. Nastale so lepe slike v tehniki olje na platnu. Nanje so avtorice in avtor zelo ponosni in so jih tudi pokazali na razstavi. Obiskovalci so torej lahko videli tudi Šopkove slikarske stvaritve in ocenili večšine ustvarjalk in njihovega voditelja.

Številni obiskovalci Šopkove razstave so najboljši dokaz, da sta delo in trud naših dragih kolegic in članic Slovenskega doma pod vodstvom njihovega voditelja zelo lepo sprejeta.

Šopkova ročna dela so v primerjavi z lanskim letom obogatena v ustvarjalnem smislu in z novimi materiali. Obenem so lahko razgledali njihove slikarske stvaritve.

Razstava je bila v obojestransko zadovoljstvo: tako tistim, ki so razstavljali, kot tistim, ki so si njihove stvaritve prišli pogledat.

*Stanka Novković
(prevod v slovenščino: a.k.m.)*

REŠKA BAZOVICA PROSLAVILA 65. ROJSTNI DAN

Osrednja prireditev v počastitev 65-letnice delovanja Slovenskega doma KPD Bazovica je potekala 17. novembra v prostorih društva. V programu sta nastopila pevski zbor in folklorna skupina. Med obiskovalci so bili tudi gostje iz Slovenije, krovne organizacije in slovenskih društev, mestnih in županijskih oblasti ter reških manjšinskih organizacij.

Predsednik društva Milan Grlica je v nagovoru med drugim poudaril, da je prijetno živeti v odprtem in narodnostno pisnem mestu kot je Reka. Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak je čestitala društvu, pohvalila bogato dejavnost in številno članstvo, posebej vključenost mladih ter predvsem trud in zavzeto prizadevanje za ohranitev slovenskega jezika in kulture. Ob tej priložnosti se je s pohvalo ozrla tudi na svoj obisk v društvu SKD Gorski Kotar dan pred tem. Predsednik Zveze slovenskih društev na Hrvaškem Darko Šonc je poudaril dobro organiziranost in pomembno vlogo KPD Bazovica pri ustanovitvi krovne organizacije leta 1992. Vodja urada Primorsko-goranske županije Branko Škrobonda je opozoril na pomen spoštovanja in medsebojnega sodelovanja prebivalstva na območju županije, v kateri organizirano deluje štirinajst narodnih manjšin.

Slovesno in veselo razpoloženje

V programu sta nastopila mešani pevski zbor KPD Bazovica pod vodstvom Zorana Badjuka in s povezovalko Božo Grlica, in folklorna skupina ob glasbeni spremljavi Ivana Hareja na kontrabasu in Ivana Simića na harmoniki. Nastop je pripravila Nataša Grlica, zaplesali pa so gorenjske plese in kolo iz opere Ero z onega sveta Jakova Gotovca. Povezovalec prireditve Vitimir Vitaz je k besedi posebej povabil Jožeta Grlico, ki je najstarejši aktivni član društva in ki tudi v zboru sodeluje polnih 65 let. Predsednik društva Milan Grlica se mu je zahvalil s knjižnim darilom. Večer pa se je nadaljeval v veselem razpoloženju in z glasbenikom Bojanom Metelkom.

Začelo se je leta 1947

Slovenski dom KPD Bazovica nosi ime v počastitev spomina

MINISTRICA LJUDMILA NOVAK OBISKALA GORSKI KOTAR

Ministrica za Slovence v zamejstvu in po svetu Ljudmila Novak je bila 16. novembra na obisku pri slovenski skupnosti v Gorskem Kotarju na Hrvaškem.

Ministrica se je srečala s predstavniki manjšine v Prezidu, Čabru

na prve žrtve fašizma, mladeniče Ferda Bidovca, Frana Marušiča, Zvonimirja Miloša in Alojza Valenčiča, ustreljene leta 1930 v Bazovici nad Trstom, vasici, katere ime je postalo simbol slovenskega odpora in upora proti fašizmu. Društvo je bilo ustanovljeno leta 1947 in je bilo sprva podružnica KPD Slovenski dom v Zagrebu. Pod vodstvom zagnane predsednice, primorske učiteljice Zore Ausec je kmalu postalo eno izmed najbolj prepoznavnih ljubiteljskih društev na Reki. Prelomnica je bila pridobitev prostorov, vile z vrtom v središču mesta, ki je bila nekdaj last Milana Gorupa, sina uspešnega reškega poslovneža in dobrodelnika Josipa Gorupa. Slovenski dom v njej domuje od septembra leta 1950, ko se je, ravno tako na pobudo Zore Ausec, v nižjih razredih OŠ Matteotti začel tudi pouk v slovenskem jeziku. Žal je trajal le tri šolska leta, toda z bivšimi učenci je društvu zapustil dragocen podmladek. Večina je namreč v društvu obiskovala dobro organizirano prostotčasno dejavnost, h kateri je Zora Ausec pritegnila tudi slovenske gledališnike, ki so v petdesetih letih delovali v reškem gledališču. Najmlajše v društvu so poučevali glasbo in balet, nekateri izmed teh nekdanjih učencev so še danes aktivni člani društva.

Z ustvarjalnostjo v jubilejno leto

V obdobju 65 let se je zvrstila množica članov in skupin, s časom se je spreminjala tudi dejavnost. Nprekinjeno deluje le pevski zbor. Aktivni člani, teh je danes okrog 150, so vključeni še v dramsko, planinsko, folklorno, plesno, mladinsko, fotografsko ali likovno skupino. Mnogi so v društvu, v katerega je bilo vključenih več generacij iste družine, tako rekoč odrasli. V prostorih društva že dvajseto leto zapored poteka dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture, tam sta še sedeža svetov slovenske narodne manjšine na mestni in županijski ravni ter pisarna Urada za Evropo. O večletni dejavnosti društva je ob 60. jubileju leta 2007 izšla monografija z naslovom Slovenski dom KPD Bazovica avtoric Barbare in Kristine Riman, napisana v hrvaščini. V društvu napovedujejo, da bo do konca jubilejnega leta 2012 izšla tudi slovenska izdaja.

Marjana Mirković

in Plešcah, obiskala pa je tudi Sveto Goro in Tršće. Na Mesni občini Čabar se je ministrica srečala z županom Željkom Ernetom. To je bil prvi obisk kakšnega slovenskega ministra v teh krajih. Obisk je organiziralo Slovensko kulturno društvo Gorski Kotar. Ministrico je sprejel Slavko Malnar, predsednik društva s 104 člani. Predstavil je delovanje društva, kot glavni problem pa omenil nizko stopnjo aktivnosti članov društva, saj številni prebivalci delajo ali študirajo v oddaljenih krajih. Kljub temu je društvo dejavno na področju kulture, športa in kmetijstva, posebej aktivna pa je mladinska sekcija. (uszs)

Slovenci na Hrvaškem

REKA: PREDSTAVITEV KNJIGE O SLOVENSКИH BARVAH HRVAŠKE LIKOVNE UMETNOSTI

 V Slovenskem domu Bazovica je 4. oktobra svojo knjigo predstavila Polona Jurinić, članica zagrebškega Slovenskega doma. Njena monografija Slovenske barve v hrvaški likovni umetnosti je izjemnega pomena tako za Slovence na Hrvaškem kot za hrvaško likovno umetnost.

Avtorica je predavanje pripravila na povabilo Sveta narodnih manjšin Primorsko-goranske županije in Mesta Reke. Čudovito knjigo nam je približala tudi z ilustracijami, ki pričajo o velikem talentu slovenskih umetnikov, ki so živeli in ustvarjali na Hrvaškem od 15. stoletja do danes. Zaradi kakovosti in bogate vsebine knjiga ni zanima samo za likovne umetnike, strokovnjake, zgodovinarje in teoretike umetnosti, ampak tudi za laike, saj nudi nešteto zanimivih informacij. Avtorica je vanjo vključila slikarje, režiserje in scenografe, arhitekto, keramičarje, fotografe, grafike, kiparje, avtorje strokovnih del, kostumografe in arheologe. Obsežno, a ne dovolj znano in raziskano temo je avtorica prikazala zgodovinsko pregledno, v treh poglavjih.

Kaj vse je vplivalo na umetniške vezi

Polona Jurinić je v okviru predavanja predstavila tudi zgodovino Akademije za likovno umetnost v Zagrebu, ki je bila ustanovljena leta 1907, medtem ko je v Ljubljani likovna akademija začela delovati šele po drugi svetovni vojni, leta 1946. Tudi zato so številni znani slovenski umetniki študirali prav na zagrebški akademiji. Skupaj je sicer v knjigi 139 življenjepisov slovenskih likovnih umetnikov, ki so ustvarjali na Hrvaškem, in 54 krajših življenjepisov zagrebških študentov, pozneje priznanih umetnikov v Sloveniji.

Pomembno je omeniti in pohvaliti veliko vložene truda avtorice, da vsakemu umetniku nameni dovolj pozornosti ter podrobno prikaže zgodovino in dogodke, ki so vplivali na slovensko-hrvaške umetniške vezi.

Po krajšem pogovoru, druženju in pogostitvi smo se z dragimi gosti iz Zagreba poslovili v želji, da bi se kmalu zopet srečali. Prepričani smo namreč, da ima Polona Jurinić za povedati in pokazati še veliko zanimivega in poučnega.

Dimitrij Jelovčan Bulatović

PROJEKT APRO ZA OHRANITEV ISTRSKE DEDIŠČINE IN PODEŽELJA

 V Sv. Ivanu pri Buzetu se je 15. novembra začelo dvodnevno srečanje v okviru projekta Avtohtone pasme za revitalizacijo okolja (APRO). Gre za čezmejni projekt, ki ga delno sofinancira Evropska unija, in naj bi na območju Istre spodbudil ohranjanje okoljske in kulturne raznovrstnosti.

Vodilni partner je Agencija za ruralni razvoj Istre iz Pazina (AZZRI), iz Hrvaške sodeluje še Istrska županija (IŽ), iz Slovenije pa sta v projekt vključeni ljubljanska Veterinarska fakulteta (VF) in Kmetijsko-gozdarski zavod (KGZ) Nova Gorica. Prvi dan srečanja je potekala okrogla miza, dan pozneje je bil namenjen obisku na terenu. Navzoče so pozdravili predstavniki vključenih ustanov: Milan Antolović (IŽ), Graciano Prekalj (AZZRI), Miran Sotlar (KGZ), Andrej Škibin (VF) in Ivan Pentek iz Gozdne uprave podružnice v Buzetu.

Kako ohraniti raznovrstnost?

Projekt je predstavil vodja Gordan Šubara (AZZRI). Sledilo je zelo zanimivo predavanje o izvornih pasmah kot naravni dediščini in njihovem pomenu za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki ga je pripravila vodja oddelka za domače pasme pri hrvaškem zavodu za varstvo narave Jasna Jeremić (tudi članica Slovenskega doma v Zagrebu). Predavanja na temo biotske raznovrstnosti travnikov in reje domačih pasem kot neločljive celote sta podala še Ida Štoka (KGZ) in Hrvoje Kutnjak z zagrebške agronomske fakultete. Vladimir Čačinović s hrvaškega kmetijskega ministrstva je pozornost namenil predpisom, Smiljana Goreta Ban pa kmetijskim zemljiščem v državni lasti. Živahna razprava je v ospredje postavila več vidikov problematike kot so vrsta in lastništvo pogosto razdrobljenih zemljišč, izseljevanje prebivalstva, ocena koristi in stroškov pri reji izvornih pasem, tradicionalni poklici, temeljna infrastruktura, terminologija na tem področju, interdisciplinarni pristop pri izrabi virov na področju kmetijstva in vzpostavitve mreže ustanov. Pričakovati je, da bodo temelji, postavljeni v sklopu tega projekta koristni tudi v prihodnje, saj partnerji napovedujejo nadaljnje sodelovanje.

APRO je skoraj milijon evrov vredna čezmejna pobuda, ki želi s tradicionalno rejo avtohtonih pasem kot so istrsko govedo, koze, ovce in osli zavarovati, oživiti in ohraniti biotsko raznovrstnost okolja in tudi kulturno dediščino ter s spoznavanjem projekta, ki bogati turistično ponudbo kraja tudi v gastronomiji in krepki njegovo identiteto, ozaveščati prebivalstvo na podeželju.

Marjana Mirković

ISTRA PULJ: DNEVI SLOVENSKE KULTURE

Letošnji dnevi slovenske kulture v Pulju so potekali v znamenju pregovora: Kolikor denarja, toliko muzike. Ni se nam uresničila želja, da bi predstavili Maribor - evropsko prestolnico kulture. A čeprav smo morali program sestaviti v skladu s skromnimi sredstvi, nam je na koncu vendarle uspelo našim someščanom predstaviti delček slovenske kulture.

Prireditev se je začela 16. oktobra z otvoritvijo razstave Miljenka Licula Vizualna identiteta Slovenije v Muzeju sodobne umetnosti v Pulju. Licul se je rodil v bližnjem Vodnjanu, zato so na njegovo delo ponosni tudi v Pulju. Naše društvo pa je kot soorganizator želelo ponovno potrditi sožitje, razumevanje in prepletanje kultur med sosedi, med Hrvaško in Slovenijo.

Liculovi oblikovalski presežki

Licul se je po gimnaziji, ki jo je obiskoval v Pulju, podal v Ljubljano, kjer je končal študij arhitekture. V Ljubljani je tudi ostal in se zaposlil kot grafični oblikovalec. V svojem arhitekturnem studiu je ustvaril vsa pomembna obeležja nove države Slovenije: denar (tolarske kovance in bankovce, slovenske evrske kovance), potni list, osebno in zdravstveno izkaznico, vozniško dovoljenje, znamke. Kot je na otvoritvi razstave povedala umetnostna zgodovinarica in direktorica muzeja Gorka Ostojić Cvajner, je Miljenko Licul postal vizionarski oblikovalec slovenske vizualne identitete, ko je na podlagi poznavanja tradicije in oblikovanja pronicljivo in premišljeno izbral elemente novega in svežega ter ustvaril svoj prepoznaven slog. Ta ni bil podvržen niti diktaturi črke niti oblike, vedno pa je ostajal zlahtno skladen, poseben in likovno izjemen.

Slovenija mu je za njegovo delo dodelila visoko priznanje, Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Za postavitev razstave smo hvaležni tudi slovenskemu veleposlaništvu, ki nam je pomagalo, da smo pravočasno prišli do eksponatov.

Odmevna Bizjakova razstava

Že naslednji dan je bila v prostoru društva, ki ga imenujemo kar Galerija, otvoritev samostojne razstave likovnih del akademskega slikarja Martina Bizjaka. Zanimivo je, da smo na prvi razstavi v društvu (doslej jih je bilo že skoraj trideset) predstavili ravno Martina Bizjaka. Za to se lahko zahvalimo dejstvu, da je Bizjak tudi naš član. S tem, ko nam je zaupal, je pravzaprav pomagal neveljavljene galeriji, da se predstavi v svojem okolju. Kot vedno, je tudi tokratna Bizjakova razstava zbudila veliko pozornost, tako publike kot tudi medijev. V regionalnem dnevniku Glas Istre je bil poleg poročila z otvoritve objavljen celostranski analitičen članek izpod peresa Vedrana Šilipetra, opremljen s kar štirimi fotografijami razstavljenih slik.

Pogovor z Markom Sosičem

Devetnajstega oktobra je v naših prostorih potekal literarni večer s slovenskim pisateljem iz Trsta Markom Sosičem.

Pogovor z njim je vodil urednik na Radiu Slovenija, prevajalec in igralec Janko Petrovec. Marko Sosič piše romane in kratke zgodbe ter radijske in televizijske igre. Za svoj roman Balerina, Balerina je dobil tržaško nagrado Vstajenje, z romanom pa se je uvrstil tudi v krog finalistov za nagrado Kresnik. Za to nagrado se je potegoval tudi njegov roman Tito, amor mijo (pisano prav tako: z »j«). Roman Balerina, Balerina je leta 2005 izšel v italijanščini pod naslovom Ballerina, ballerina: romanzo breve. Zadnji roma Ki od daleč prihajaš v mojo bližino je napisan v Trstu in Pulju. V društvu smo s pisateljem prišli v stik, ko nas je pozval, naj poiščemo hišo v Pulju, v kateri je eno leto prebil Ivan Cankar.

Večer z mariborskimi pevkami

Dneve slovenske kulture so 20. oktobra sklenile članice ženskega pevskega zbora Glasbene matice iz Maribora, ki so z ubranim petjem prinesle vetrc iz evropskega mesta kulture. Na koncertu, ki ga je publika v naših prostorih toplo pozdravila, je bilo slišati tako ljudske kot umetne pesmi. Prek štirideset članic zbora z mlado in energično voditeljico Zsuzso Budavari Novak na čelu je ustvarjalo doživeta čustva in zahtevani »bis« je bil le logična posledica navdušenja publike nad kakovostnim nastopom.

Klaudija Velimirović

Slovenci na Hrvaškem

ZADAR: SLOVENSKI PRISPEVEK K PRIREDITVI LADJA – KNJIGARNA

 Letošnje poletje je bila Republika Slovenija država partnerica na prireditvi Ladja - knjigarna, ki poteka že šest let. Tretjega avgusta se je ladja na štirinajstdnevni poti ob jadranski obali ustavila v Sv. Filipu Jakovu in tam smo se v program vključili tudi člani Slovenskega kulturnega društva Lipa.

V prireditvi smo sodelovali na povabilo direktorice turistične skupnosti Klare Eškinja. Na začetku programa ob 18. uri je predsednica društva Darja Jusup že na ladji pozdravila vse navzoče, predstavila društvo in namen njegovega delovanja ter napovedala program, ki ga je pripravilo društvo Lipa.

Člani likovne sekcije so na pristaniškem pomolu pripravili performans Ex Tempore. Razstavili so slike z letošnje pete likovne kolonije Maj 2012 Turanj in izpeljali slikarsko delavnico. Na prodajni razstavi so s svojimi deli sodelovali Jože Arzenšek, Pia Bajlo, Marija Ivoš, Zrinka Majica in Majda Radović.

Otroška folklorna skupina Kulturno-umetniškega društva Maslina iz Turnja se je nato predstavila z venčkom plesnih točk, ki so navdušile publiko. Sledil je premor, med katerim so si obiskovalci lahko ogledali tudi stojnice s knjigami.

Ob 21. uri se je v atriju enega od številnih kava-barov v sproščenem vzdušju začel literarni večer, ki ga je odprl priznani hrvaški pisatelj Ludwig Bauer, vodila pa ga je Lidija Dujic, pisateljica in visokošolska učiteljica iz Zagreba. Gosti večera so bili bolj ali manj znani hrvaški in slovenski pisatelji, med njimi Sanja Lovrenčić, Zdravko Odorčić, Tomica Ščavina, Silvija Šesto, Darja Žilić, Tanja Pregl Kobe, Ana Pepelnik in Vida Mokrin –Pauer. Z nekaj pesmimi sta se predstavili tudi članici zadrškega društva Lipa Andreja Malta Jezeršek, ki jih je recitirala v slovenščini, in Marija Ivoš, ki jih je recitirala v hrvaščini.

V sklepnem delu večera sta kratki zgodbi prebrala Robert Nezirović in Igor Eškinja iz društva še neveljavljenih zadrških pisateljev ZaPis, katerega članica je tudi Andreja Malta Jezeršek.

Andreja Malta Jezeršek

UMAG: UTRINKI IZ LETO DNI STAREGA DRUŠTVA AJDA

 Dobro leto je minilo od ustanovitve umaške Ajde in lahko se pohvalimo, da smo bili v tem času zelo dejavni. Postali smo 16. član Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, navezali smo stike z društvi na Hrvaškem, v Sloveniji in po svetu ter gostili in obiskali različne prireditve.

Poletni počitek je mimo in že se pripravljamo na nove projekte. Naša prednostna naloga je povezati vse Slovence, ki živijo na umaškem območju, in uspešno sodelovati z lokalnimi skupnostmi. Obmejno območje je bilo od nekdaj ogledalo razumevanja obeh držav in prav zato si želimo pokazati, da smo si lahko kljub različnosti odlični sosedje, prijatelji, sodelavci... Prav kultura je tista, ki nas lahko poveže in prispeva k večjemu razumevanju.

O dostopnosti bolnišnice Izola

V duhu razumevanja in sodelovanja je minil tudi oktobrski obisk državnega sekretarja iz Urada za Slovence v zamejstvu in po svetu Matjaža Longarja. Predstavili smo mu delovanje in načrte društva, na srečanje pa smo povabili tudi umaškega župana Vilija Bassanseja. Ta je vse navzoče prosil za pomoč in posredovanje pri navezovanju stikov in dogovarjanju hrvaškega in slovenskega ministrstva za zdravje, da bi se prebivalcem Bujštine omogočilo zdravljenje v bolnišnici Izola, ki je najbližja tovrstna ustanova in za katero so v nekdanji državi prebivalci tega območja prispevali del sredstev za izgradnjo. Državni sekretar Longar je

ŠIBENIK: NOV ZAGON PRED 15. ROJSTNIM DNEVOM DRUŠTVA

 V šibeniškem društvu smo v prvi polovici letošnjega leta izgubili precej časa z reševanjem neprijetnih organizacijskih težav. Zdaj je društvo Dr. Franceta Prešerna zopet v vzponu in tik pred 15. obletnico ustanovitve je tudi čas, da povemo, kaj nas veseli in kaj nas muči.

Novi upravni odbor društva se postopno uvaja v delo, hkrati pa daje vse od sebe, da bi konca leta upravičil zaupanje. Število članov ni občutno padlo, lahko se celo pohvalimo, da smo dobili nekaj novih mladih članov, ki so dejavni v društvenih sekcijah. To nam resnično veliko pomeni, saj je Šibenik manjše mesto in je vsak član pravo malo bogastvo. Zopet deluje ženski pevski zbor Prešernovke, ki ima po potrebi tudi spremljavo na harmoniki. Sekcija Pridne roke deluje že deset let. Ukvarjamo se s kvačkanjem, graviranjem na steklu, mavčnimi odlitki, šivanjem in podobnim. Konec novembra smo se v šibeniški mestni knjižnici predstavili z razstavo. Napisali smo tudi dva skeča, ki bi ju lahko

držal obljubo in je že dogovoril sestanek, mi pa vsi upamo na uspešen dogovor.

Glasbena poslastica iz Sarajeva

V veliko veselje nam je bil tudi obisk pevskega zbora Camerata slovenica iz sarajevskega Slovenskega kulturnega društva Cankar. Člani zbora so nam na odru »Pučkega otvorenega učilišta Ante Babić« v Umagu pripravili pravo kulturno poslastico. Sprva načrtovan dvajsetminutni program se je na željo občinstva podaljšal na celo uro. Raznolik program, ki je obsegal tako slovenske kot angleške, dalmatinske in italijanske pesmi, je navdušil obiskovalce. Prijetno druženje s petjem se je nadaljevalo tudi med pogostitvijo in kratkim sprehodom po Umagu, ko smo se tudi dogovorili o obisku Sarajeva in nastopu na njihovi prireditvi.

Druženje s slovenskimi učitelji

Na prošnjo ravnatelja osnovne šole iz Umaga Mata Vidovića smo sodelovali pri mednarodnem projektu Svet različnosti nas bogati in pri sprejemu pobratene OŠ iz Brezovice pri Ljubljani ter v prostorih našega društva gostili vse sodelujoče profesorje. Večer je potekal v prijetnem vzdušju, polnem izmenjave izkušenj in mnenj, tako s področja šolstva kot tudi medkulturnega povezovanja. Prepričani smo, da so se rodila lepa nova prijateljstva.

Naš cilj: slovenski bralni kotiček

Še nekaj dejavnosti iz prvega leta delovanja je vredno omeniti. Izpeljali smo prvo redno skupščino, proslavili smo prvo obletnico ustanovitve, uspešno smo kandidirali v Svet slovenske narodne manjšine mesta Umag, ki je zdaj končno tudi registriran. Junija se je predstavnica društva Neža Učkar udeležila seminarja v Novem mestu, ki sta ga pripravila tam-

uprizorili na naših prireditvah, kar pomeni, da postavljamo na noge dramsko sekcijo.

Kaj nas veseli?

Vsako naše novo druženje je večje in bolj veselo. Pa ne samo zato, ker nam je sveti Martin v društvu blagoslovil vino. Resno se pripravljamo za letošnjo skromno proslavo 15-letnice našega društva, ki jo bomo svečano obeležili 7. decembra v mestni knjižnici. Tako tudi upamo, da bomo do konca leta

kajšnje Društvo za razvijanje prostovoljnega dela in Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije. Sodelovali smo tudi na »Smotri kulturno umjetniških društava Bujštine«, kjer so različna društva nastopila v duhu gesla, da je kulturna različnost bogastvo teh krajev. Našo Ajdo je z recitacijami zastopala Majda Vlačić. Imeli smo tudi konzularni dan s slovenskim konzulom Gregorjem Klemenčičem.

Od ustanovitve društva poteka tudi projekt zbiranja slovenskih in tujejezičnih knjig v slovenskem jeziku, ki so na voljo članom društva. Zahvaljujemo se vsem, ki so nam brezplačno podarili svoje knjige. Dogovarjamo pa se tudi s knjižnico v Umagu, da bi del svojega prostora odstopili »slovenskemu kotičku«, tako da bi knjige še bolj približali čim večjemu številu bralcev.

In za konec še sporočilo, da se zelo veselimo načrtovanega izleta v Novo mesto in Pleterje, pripravljamo pa se tudi že na sodelovanje na božično-novoletnem sejmu, o čemer vam bomo poročali v naslednji številki Novega odmeva.

Irena Blažič

uspeli pripraviti kroniko naših petnajstih let.

Kaj nas še veseli? Veseli nas, da smo del Zveze slovenskih društev na Hrvaškem, ki nam daje pogum, smernice in nam pomaga. Zelo veseli smo se udeležili 20-letnice zveze v Zagrebu, bili pa smo žalostni, ker nismo mogli tudi mi prispevati k programu. Veselijo nas tudi stiki z drugimi slovenskimi društvi na Hrvaškem. Hvala naši matični domovini, ki nam je bila v pomoč v težavah, posebno novi ministrici Ljudmili Novak. Nam ni treba razlagati, zakaj je Darko Šonc letos dobil veliko odlikovanje v Sloveniji. Čestitke in hvala.

In na koncu, kaj nas še veseli? To, da smo dobro vpeti v življenje v Šibeniku in Šibeniški županiji, kar pomeni, da so tudi domačini radi člani našega društva. Od ostalih hrvaških društev pa dobivamo povabila za sodelovanje.

Kaj nas muči in tišči?

Verjamemo, da nismo osamljeni v tej težavi: lasten prostor. Stroški najema so za nas preveliki, posebno zdaj, ko je kriza in je težje dobiti donacije. V zvezi s tem smo stopili v stik z mestnimi organi in jim poslali prošnjo za dodelitev prostora. Držimo pesti, da nam uspe. Upamo, da bomo z novim letom dobili miren veter v hrbet.

Hvala Novemu odmevu, da se nas je spomnil. Ni nam bilo težko vzeti si »cajt«.

Prisrčen pozdrav!

Karmen Donđivić

Slovenci na Hrvaškem

KARLOVEC: PESTRO DOGAJANJE V SLOVENSKEM DOMU

Če odštejemo vroče poletne obdobje, v Karlovcu ne mine mesec brez večjega slovensko obarvanega dogodka. Vrstijo se predavanja, razstave, glasbeni in literarni dogodki.

Gostovanje v Novem mestu: 10. maja je bila v Knjižnici Mirana Jarca v Novem mestu predstavitev knjige Slovenci Karlovcu - Karlovac Slovincima avtorja Silvina Jermana. Hkrati je bila v tamkajšnjem likovnem salonu odprta razstava Portreti iz sjene Igorja Čepurkovskega. O knjigi in njenem avtorju je spregovorila Frida Biščan, o avtorju razstave pa Zvonko Gerber. Razstavo je odprla ravnateljica novomeške knjižnice Claudia Jerina Mestnik.

Prireditve so se udeležili številni Novomeščani in člani karlovskega Slovenskega doma.

Konzularni dan: 31. maja sta konzul Gregor Klemenčič in referentka na konzularnem oddelku slovenskega veleposlaništva Ivanka Filipan odgovarjala na vprašanja o državljanstvu, dedovanju, administrativno -

upravnih in carinskih postopkih. Takšna srečanja so zelo pomembna, ker spoznamo težave in potrebe državljanov Slovenije.

Predavanje o Indijancih: 19. junija je v multimedijški dvorani mestne knjižnice član Slovenskega doma Karlovec dr. Mirko Butković predaval o Indijancih v ameriških zveznih državah Missouri in Kansas. Na potovanja leta 2008 je Butković v

objektiv ujel čudovito naravo, običaje in obraze ljudi v rezervatih. Predavanje so zaokrožila številna vprašanja obiskovalcev, članov društva in prijateljev.

Slovenski dnevi: 18. oktobra je bila na otroškemu oddelku mestne knjižnice delavnica o pravljicah za otroke. Lik Nodija, ljubkega palčka je igrala Novomeščanka Irena Muc. Delavnico so obiskali številni otroci iz karlovske vrtce, ki obožujejo risanke o prijaznemu Nodiju.

Pouk slovenskega jezika in kulture: srečanje 30. oktobra smo posvetili osrednji osebnosti slovenske reformacije Primožu Trubarju, ki je postavil temelj slovenskemu knjižnemu jeziku. Janja Boljar je recitala Trubarjeve monologe. Ta besedila so osvetlila Trubarjevo odločnost, da bi svojim rojakom dal knjigo in s tem knjižni jezik.

Glasbeni večer: 14. november je bil v okviru slovenskih dni v Karlovcu v Ilirski dvorani Šestić osrednje knjižnice za Slovence na Hrvaškem koncert Konservatorija za glasbo Jurij Slatkonja iz Novega mesta. Navzoče sta pozdravili ravnateljici karlovske in novomeške knjižnice, Frida Biščan in Claudia Jerina Mestnik. Med gosti sta bila tudi prva sekretarka slovenskega veleposlaništva v Zagrebu Urška Potočnik in namestnik karlovskega župana Dubravko Delić, ki je spregovoril o pomenu tega dogodka. Na klavir sta igrala Marko Ovniček in Manca

Troha, na flavto Veronika Makovec in Esther Jerina, na violino pa Sabina Babič. Pela sta Eva Comloh in Tom Kobe. Na klavirju sta učence spremljali prof. Tereza Podlogar in Mojca Jenič. Mentorja sta prof. Dejan Heraković in Nikolina Kovač-Juvan. Po koncertu se je nadaljevalo prijetno druženje Novomeščanov in karlovske Slovencev - ljubiteljev glasbe. *Marina Delač-Tepšič*

OSIJEK: JESEN V SKD STANKO VRAZ

Člani osijskekega društva Stanko Vraz smo imeli zelo zanimivo jesen, med drugim smo obiskali Maribor in Zagreb.

VMariboru, evropski prestolnici kulture, so nas sprejeli člani Mariborska okteta. Spoznali smo se leta 2009, ko so bili na gostovanju v Osijeku. Potem je sledilo prijetno potovanje v Zagreb, na proslavo 20-letnice Zveze slovenskih društev

na Hrvaškem. Do konca leta bomo sodelovali še na prireditvi Prijatelji manjšin, ki bo potekala 15. decembra v trgovskem centru Avenue Mall, in imeli kar nekaj predstavitev knjig v okviru Dnevov slovenske kulture. Nadaljuje se tudi dopolnilni pouk slovenskega jezika, ki smo ga v Osijeku

začeli izvajati pred štirimi leti. Na osnovni šoli Augusta Šenoa smo predstavili Priročnik za komunikacijo (Slo - Hr) in delavnico slovenskega jezika za otroke. Proti koncu leta bomo imeli skupščino društva in tedaj bomo pripravili program za leto 2013.

Zvonko Horvat

ZAMEJCI PRI PREMIERU JANEZU JANJIŠI

Štirinajstega oktobra je v Ljubljani zasedal Svet vlade za Slovence v zamejstvu, ki mu predseduje premier Janez Janša. V novem mandatu hrvaške

Slovence v tem organu zastopata Darko Šonc in Barbara Antolić-Vupora. Slovence iz Italije zastopajo Rudi Pavšič, Drago Štoka Damijan Terpin in Miha Koren. Predstavniki slovenske narodne skupnosti v Avstriji so Valentin Inzko, Marjan Šturm, Vladimdir Smrtnik, Bernard Sadovnik, Suzana Weitlaner in Branko Lenart. Slovence iz Madžarske pa predstavljata Jože Hirnok in Martin Ropoš.

Člani vladnega sveta so pripadniki zamejskih organizacij z bogatimi izkušnjami pri uveljavljanju skrbi za razvoj avtohtone narodne skupnosti v sosednjih državah, pa tudi ministri slovenske vlade oziroma državni sekretarji, ki se pri svojem delu srečujejo z zamejsko problematiko. Predstavniki zamejskih organizacij so se zahvalili slovenski vladi za podporo njihovim prizadevanjem v matičnih državah za ureditev položaja ter zagotovitev sistemskega financiranja. Strinjali so

se, da bo skupni kulturni prostor tudi dejansko zaživel, če si bomo vsi skupaj prizadevali rešiti preostala odprta vprašanja med Slovenijo in sosednjimi državami. Dogovorili so se, da bodo na naslednjem srečanju posebno pozornost posvetili možnim novim oblikam sodelovanja v novih okoliščinah, ko ni geografskih, tehnoloških, administrativnih in drugih omejitev.

(ukom)

PRIJETEN JESENSKI VEČER V DOMU OSTARELIH

Jesenski večer 8. novembra smo člani splitskega Triglava preživeli z oskrbovanci doma za ostarele na Zenti. Z njimi smo se letos družili že četrtrič in se že kar dobro poznamo. Druženje je prijetno, sproščeno, prisrčno.

Jesen je tu. Dnevi so vse krajši. Sončni žarki izgubljajo svojo moč. Le v sončnem opoldnevu nas še uspejo ogreti in nežno zaviti v prijetno moč toplega objema. Narava se pripravlja k počitku, sokovi usihajo, drevesa izgubljajo svojo razkošnost. Naša življenjska pot je podobna naravnemu ciklusu in nas vse prej ali slej pripelje na jesenske steze, saj vse poti vodijo prav in samo tja. Takšno razmišljanje me je prežemalo, ko smo se v novembru pripravljali na obisk pri naših prijateljih v domu za ostarele na Zenti.

Prijazna in hvaležna publika

Priznati moramo, da se vsakič veselimo srečanja in nastopa, trenutkov, ki jih preživimo pri tej hvaležni, prijetni in gostoljubni publiki. Da nas tudi ona željno pričakuje in uživa ob našem nas-

topu, ni težko ugotoviti. Tokrat jim je naš MePZ pod vodstvom prof. Tatjane Kurajica najprej podaril nekaj dalmatinskih pesmi. Znanim napevom so se sprva malce zadržano, potem pa vedno bolj sproščeno in glasno pridružili vsi navzoči v atriju doma Zenta. Marsikomu smo s Pupačičevim Morjem v spomin priklicali trenutke, preživete ob morju, ki je zvesto čuvalo njihove skrivnosti, jih prijazno pozdravljalo in jih spremljalo skozi življenje. Tudi Ujevičev Notturmo se je dotaknil njihovih src, spominov, ustnice so šepetale znane verze »umrjet ću noćas od ljepote« .

Razumeli bi se tudi brez besed

Slovenska pesnica Neža Maurer v pesnitvi Ljuba Ani nežno govori o pozornosti in ljubezni dveh oseb v pozni življenjski dobi, ko drhteča ženina roka skrbno briše nevidni prah z moževih ramen in mu z drsajočimi koraki prinaša

rokavice in palico pred odhodom na sprehod. V trenutku se zazdi, da se je vsak poslušalec v dvorani znašel v tej vlogi. Razumeli so. Vsi. Jezik ni bil ovira. Razumeli bi se tudi brez besed. In potem sta za smeh z nekaj šalami poskrbela Dado in Lile in veselo razpoloženje se je nalezljivo razširilo po prostoru in nadaljevalo v drugem delu zborovskega nastopa. Vsi smo prepevali znane, stilizirane melodije, od Rdeče vrtnice do Neobrane masline. Vrhunec je večer dosegel v duetu iz Tijardovičevega Splitskega akvarela Tonči moj v izvedbi Ane Čakić in Ane Šušmelj, ob mladi korepetitorki Jadranci Škorput. Da o Mali Floramyne ne govorimo. Naša Ana Šušmelj je zablestela, za sabo potegnila celotno dvorano in vsi smo v en glas prepevali „ta divna splitska noć«. Bila je to zares prekrasna noć, lep, prisrčen in topel večer med ostarelimi. Še veliko takih in še na mnoga leta!

Vera Hrga

Novice iz domovine

KAJ JE NOVEGA V SLOVENSKO-HRVAŠKIH ODNOSIH?

Zadnje mesece je odnose med državama zaznamoval predvsem spor glede Ljubljanske banke Zagreb (LB). Slovenija zaradi različne razlage obveznosti in terjatev LB omahuje pri ratifikaciji hrvaške pristopne pogodbe z Evropsko unijo.

Rešitev za vloge, ki so jih varčevalci v 90-ih letih prenesli na hrvaške banke, bosta državi najverjetneje iskali pod okriljem baselske banke za mednarodne poravnave (BIS). Usoda neprenesenih vlog pa je še vedno neznanica. Razliko med prenesenimi in neprenesenimi vlogami pojasnujemo v okvirju.

Po treh sestankih na pot nasledstvene rešitve

Zunanja ministra Karl Erjavec in Vesna Pusić sta se 7. julija ob robu Croatia Summita v Dubrovniku dogovorila, da bo vsaka država imenovala po enega

strokovnjaka, ki bosta natančno preučila spor glede prenesenih vlog LB in vlada predlagala rešitev. Do avgusta sta bila za iskanje rešitve imenovana France Arhar in Zdravko Rogić. Prvič sta se sešla 28. avgusta na Otočcu. Takrat sta bila precej redkobesedna in sta povedala le, da gre za zelo zapleteno vprašanje. Po sestanku 18. septembra v Zagrebu sta povedala, da ima spor korenine v letu 1989, ko je prišlo do sprememb v bančnem sistemu takratne skupne države. Na blejskem srečanju 4. oktobra pa sta se

Arhar in Rogić sporazumela, da bi bilo rešitev najboljše iskati pod okriljem BIS, kakor predvideva nasledstveni sporazum iz leta 2001.

Glede tožb, ki jih s pooblastili hrvaške države vodita Zagrebačka in Privredna banka proti LB in NLB, sta strokovnjaka po Arharjevih besedah ugotovila, »da nista od včeraj; ena je celo iz leta 1995« in da »te tožbe same po sebi ne morejo ovirati nadaljnega procesa, kajti logično je, da bo kakršenkoli dogovor, ki naj bi bil dosežen med državami, avtomatično pomenil končanje tudi teh procesov«.

Hrvaška je 2. oktobra tudi uradno predlagala Sloveniji, da se skupaj obrneta na BIS. Slovenija zdaj pričakuje še dokončni preklic pooblastil, ki jih je hrvaška vlada dala komercialnim bankam. Šele s to potezo naj bi bili izpolnjeni pogoji za ratifikacijo hrvaške pristopne pogodbe.

Presenečenje iz Strasbourga

Evropsko sodišče za človekove pravice je 6. novembra odločilo v primeru varčevalcev nekdanje LB v BiH. Razsodilo je, da mora Slovenija sprejeti ukrepe za poplačilo njihovih deviznih vlog. Zunanji minister Karl Erjavec je napovedal, da se bo Slovenija na razsodbo pritožila. Hrvaška pa ocenjuje, da je sodišče »nedvoumno ugotovilo odgovornost Slovenije«. Odvetniki hrvaških varčevalcev pravijo, da gre za »pilotsko sodbo«, s katero je sodišče v Strasbourgu ugotovilo sistemski problem ravnanja Slovenije s starimi deviznimi prihranki iz njenih bank.

LB ZAGREB – PRENESENE IN NEPRENESENE VLOGE

Ob razpadu nekdanje države so nekateri varčevalci LB Zagreb prihranke prenesli na hrvaške banke, predvsem na Zagrebačko in Privredno banko. Ti varčevalci so potem tudi dobili svoj denar. Gre za tako imenovane prenesene vloge. Čeprav so bile hrvaške banke za prevzem vlog poplačane iz hrvaškega proračuna, že leta tožijo LB in s pooblastilom hrvaške vlade po sodni poti zahtevajo vračilo denarja. Hrvaška sodišča zahtevke zavračajo. Slovenija pričakuje umik vladnega pooblastila in iskanje rešitve v skladu z nasledstveno pogodbo iz leta 2001. Ta del spora je finančno težak 272 milijonov evrov.

Varčevalci, ki so ohranili knjižice LB Zagreb, so še danes brez denarja. Slovenija meni, da bi jih morala poplačati Hrvaška, tako kot je to storila Slovenija – po teritorialnem načelu – z depoziti vseh varčevalcev vseh bank na svojem ozemlju. Tožbo hrvaških varčevalcev je evropsko sodišče za človekove pravice v Strasbourgu leta 2008 zavrnilo. V tem delu spora govorimo o 172 milijonih evrov. (ijt)

BORUT PAHOR - NOVI SLOVENSKI PREDSEDNIK

 Novi predsednik Republike Slovenije je postal Borut Pahor, 49-letni socialni demokrat, ki so mu volivci 2. decembra namenili dobrih 67 odstotkov glasov. Pahorja so večinsko podprli tudi volilni upravičenci na Hrvaškem.

»Ko bomo premagali to krizo in jo enkrat bomo, bomo imeli spet samozavest, ki smo jo imeli, ko smo ustanovili državo, in se bomo zavihтели med zvezde Evrope,« je Borut Pahor izjavil po razglasitvi volilne zmage. Pahor je prepričljivo premagal dosedanjega predsednika države Danila Türka. Predsedniška prisega in primopredaja poslov bo 22. decembra. Za predsednika Republike Slovenijo so se potegovali trije kandidati; poleg Pahorja in Türka še Milan Zver, kandidat vladne stranke SDS, ki pa je iz volilne tekme izpadel v prvem volilne krogu 11. novembra.

Pete predsedniške volitve v Sloveniji se bodo sicer v zgodovino vpisale po izjemno nizki udeležbi; na volišča je v drugem krogu prišlo le 42 odstotkov upravičencev. Med volilnimi upravičenci na Hrvaškem je bilo zanimanje še skromnejše: volilno pravico ima 11.164 ljudi, svoj glas pa jih je oddalo le 80. Med njimi jih je 74 odstotkov podprlo Pahorja.

»Veselim se partnerskega sodelovanja v korist obeh držav in odnosov, ki bodo krepili dobrososedsko sodelovanje v dvostanskih, območnih in evropskih zadevah,« je v čestitki zapisal hrvaški premier Zoran Milanović.

Novemu slovenskemu predsedniku Borutu Pahorju je v imenu Zveze slovenski društev na Hrvaškem čestital predsednik Darko Šonc. *(jti)*

NA ČELU DRŽAVE POKLICNI POLITIK

Borut Pahor je po izobrazbi diplomirani politolog, politika pa je tudi njegov poklic. Leta 1990 je bil član delegacije slovenskih komunistov, ki je protestno odkorakala z zadnjega kongresa jugoslovanske partije. Tega leta je bil na prvih demokratičnih volitvah v Sloveniji tudi prvič izvoljen za poslanca, in sicer kot kandidat stranke reformiranih komunistov, ki se je pozneje večkrat preimenovala in skozi leta preoblikovala v moderno socialdemokratsko stranko SD. Najprej je bil podpredsednik te stranke, v letih 1997-2012 pa tudi njen predsednik. Izvoljen je bil na vseh volitvah, na katerih je kandidiral: štirikrat za poslanca državnega zbora in enkrat za poslanca evropskega parlamenta. Leta 2000 je postal predsednik državnega zbora, leta 2008 pa predsednik vlade. Premiersko kariero je končal leta 2011, ko mu je bila izglasovana nezaupnica. Med njegove največje politične dosežke sodi sporazum Pahor-Kosor iz leta 2009, ki je privedel do arbitražnega reševanja mejnega spora med Slovenijo in Hrvaško.

SLOVENCI NA HRVAŠKEM NEKOČ IN DANES (I. DEL)

 Kako so se Slovenci na Hrvaškem samoorganizirali v 20. stoletju in kakšna je organizacija danes? V Novem odmevu bomo v nekaj nadaljevanjih objavili pregled slovenskega samoorganiziranja, ki ga je pripravil Franc Strašek.

Navzočnost Slovencev na Hrvaškem je opazna v različnih oblikah samoorganiziranja vse od druge polovice 19. stotja, ko so z vidika narodnostnega prebujanja posebej zanimivi Istra, Kvarner, Karlovec in zlasti Zagreb.

Slovinci v hrvaški Istri

Najpomembnejše središče slovenskega samoorganiziranja v Istri je bilo na koncu 19. in na začetku 20. stoletja Pulj, kjer je bilo leta 1910 3293 govorcev slovenskega jezika. Najprej je bilo leta 1904 ustanovljeno Slovensko društvo Pulj, ki pa je delovalo samo dve leti. Štiri leta pozneje je bila ustanovljena slovenska Narodna čitalnica, leta 1913 pa Slovensko pevsko, zabavno in podporno društvo v Pulju. Drugo veliko slovensko kulturno središče v hrvaški Istri je bilo v Pazinu, razvito in razvejeno vse do prve svetovne vojne. Politično društvo za Slovence in Hrvate v Istri je leta 1907 organiziralo skupno zborovanje v Pazinu, Boljunu, Žminju, Lovreču in Labinu. Posebej je vredno omeniti Hrvaško-slovensko katoliško društvo Dobriča. Leta 1908 je bila odprta tudi slovenska čitalnica v Pazinu, v kateri so bili ves čas dejavni slovenski duhovniki. Ti so leta 1910 ustanovili Tiskovno društvo, katerega naloga je bila dvigniti kulturno raven tamkajšnega hrvaškega in slovenskega prebivalstva.

Razcvet slovenstva v Zagrebu

V Kraljevini Jugoslaviji je bil Zagreb za Slovence izjemno zanimiv. Prvič so se zagrebški Slovenci organizirali že leta 1908 v Slovensko društvo Lipa. Uradni jezik društva je bil slovenski, člani so bili lahko samo Slovenci. Društvo se je ukvarjalo z izobraževalnim, prosvetnim in zabavnim delom, politika pa je bila prepovedana. Razpadlo je leta 1920.

Od leta 1920 je v Zagrebu delovalo Akademsko društvo Triglav. V pravilih je bilo zapisano, da je namen društva združevanje in znanstveno izobraževanje jugoslovanskih akademikov. Redni član društva je lahko postal vsak poslušalec zagrebških visokih šol jugoslovanske narodnosti razen Židov. Ta člen so pozneje spremenili, vendar je omejitev ostala: določili so namreč, da član društva ni mogel postati nihče, ki pripada kakšnem neslovanskemu narodu.

Februarja leta 1923 je bilo v Zagrebu ustanovljeno Jugoslovansko katoliško akademsko društvo Danica. Za prvega predsednika je bil izvoljen Janez Hrastija. Pravila so bila napisana v slovenščini. Društvo je delovalo pod geslom Na delo Krščani. Ob morebitnem razpadu društva bi njegovo premoženje pripadalo Jugoslovanskemu akademskemu društvu Danica v Ljubljani.

Leta 1924 je bila v Zagrebu skupščina Slovenskega prosvetnega društva. Za predsednika je bil izvoljen Ivan Bešter (pozneje je bilo ustanovljeno še eno društvo z istim imenom, za predsednika je bil izvoljen Ivan Okretič). Društvo je imelo namen, da ustanovi knjižnico in prireja predavanja, kulturne in društvene

Preteklost v sadanjosti

priveditve. Redni člani društva so bili lahko samo Slovenci, Pravila so prepovedovala vsako strankarsko ali politično delovanje.

Na novo leto 1933 je bilo ustanovljeno Slomškovo prosvetno društvo. Prvi predsednik je postal Marko Težak, ki je dobil nalogo okrepiti versko, narodnostno in gospodarsko zavest članov. Pravila društva so določala, da je redni član lahko postal vsak katolik, starejši od 15 let. V primeru, da društvo preneha delovati, bi premoženje pripadlo ljubljanskemu ordinarijatu.

V tem obdobju je bilo ustanovljeno tudi društvo Naš dom, njegov predsednik je bil dr. Jože Marijetič. Pravila društva so bila sprejeta na občnem zboru leta 1932. Na pravilih je odtisnjen žig z besedilom: Dekliško zavetišče "Naš dom Zagreb". Društvo je skrbelo za izobraževanje in versko življenje slovenskih deklet, ki so služila v Zagrebu. Nudilo jim je tudi zavetišče v času brezposelnosti in pomoč v starosti. Prenehalo je delovati leta 1936, toda iz jedra tega društva je bilo ustanovljeno novo Dekliško društvo Ognjišče. Kot ustanoviteljica je nastopala Marijina družba slovenskih deklet.

Savska banovina je leta 1935 odobrila pravila Društva akademikov komercijalistov Slovenije. To je bilo društvo Slovencev, ki so študirali na Ekonomski komercialni visoki šoli v Zagrebu. V primeru razpada bi premoženje prevzela Zbornica trgovine in industrije v Ljubljani. Januarja leta 1937 je nastalo pevsko društvo Slovenski oktet (SLOK). Njegov cilj je bil širjenje slovenske narodne in moderne pesmi, prirejanje ljudskih iger s petjem, medsebojno prijateljstvo in pomoč. SLOK je mesec dni pozneje prešel pod okrilje Narodnega doma. Maja leta 1937 je minister za notranje zadeve dr. Anton Korošec podpisal dovoljenje za delo Akademskega kluba jugoslovanske radikalne skupnosti Slovenski jug. To je bila študentska skupina, ki je imela tudi politični značaj.

Julija leta 1939 so slovensko društvo ustanovili Slovenci v današnjem zagrebškem predmestju Kustošija. Imelo je knjižnico, prirejalo je poučna predavanja, izlete in zabave, pomagalo je siromašnim in onemoglim članom. Predsednik društva je bil Matija Horvat. Malo pred drugo svetovno vojno je nastala Vincencijeva konferenca sv. Cirila za slovenske akademike v Zagrebu. Njen namen je bil uresničevati krščansko ljubezen do bližnjega, podpirati revne akademike, uboge družine, vdove, zlasti zanemarjene otroke, posredovati brezposelnim delo in nasploh zavzemati se za duhovni in telesni mir revnih in pomoči potrebnih. Redni člani so bili lahko samo moški "krščanskega življenja".

Vloga univerze in matice

V 20. stoletju je imela za Slovence posebej pomembno vlogo zagrebška univerza. Tudi po ustanovitvi ljubljanske univerze je bila zagrebška zanimiva predvsem zato, ker ljubljanska še dlje časa ni premogla nekaterih fakultet, denimo študija medicine, veterine, ekonomije in likovnih umetnosti. Med svetovnjima vojnama je samo na zagrebški umetnostni akademiji študiralo 84 Slovencev.

V zelo staro vrsto združevanja lahko štejemo tudi sodelovanje hrvaških Slovencev v Matici hrvaški, v kateri so imeli svojo, slovensko sekcijo. Ta je leta 1887 izdala za svoje člane hrvaško-slovenski besednjak, ki je potem izšel še trikrat. Že pred prvo svetovno vojno so pri Matici hrvaški v Zagrebu izhajale v slovenskem jeziku tudi knjige njenih slovenskih članov. Izšla je publikacija Frana Ilešiča Slovenski jezik (1907), ki je vsebovala navodila za slovenski govor in seznam običajnih, a manj poznanih besed. Istega leta so izšle tudi Slovenske novele i povesti, uredil jih je Fran Ilešič. **Franc Strašek**

Viri: arhivsko gradivo Slovenskega doma Zagreb in publikacije Inštituta za narodnostna vprašanja Ljubljana (dr.Vera Kržišnik Bukič)

SPOMINI IN PRIČEVANJA IZGNANCEV 1941–1945

 Neverjetna krivica se je zgodila naši članici Karli v samostojni Sloveniji. Ni bila samo izgnanka, ampak tudi tesno vpeta v NOB vse od leta 1942 do konca vojne. Kot otrok je ogromno pretrpela, več je bila na poti in begu kot s starši. Zakon ji ni priznal statusa izgnanke, ker je bil njen domicil Zagreb. Čudno, vendar resnično. Profesorica Karla je vseeno ostala ponosna na svoje delo in slovenske korenine. (Kras)

V DEVETEM LETU STAROSTI ODŠLA V ILEGALO

Rojena sem bila leta 1933 v Šibeniku. Preden sem dopolnila prvi rojstni dan, so mojega očeta premestili v Zagreb. Od takrat do druge svetovne vojne, do pomladi leta 1942, sem živela v Zagrebu. Marca 1942 so ustaši vdrli v naše stanovanje v Selski ulici 43, da bi aretirali očeta. Rešil se je z begom po odtočnem žlebu iz prvega nadstropja. Ustaši so še teden dni stražarili v stanovanju, jaz pa sem že naslednje jutro namesto v šolo odšla v ilegalno. Pred očetovim odhodom v partizane, aprila 1942, sva se še poslednjič sprehajala ob potoku Črnomerec. Govoril je, da sem premajhna, da bi razumela, za kaj gre, da pa bom vsaj jaz imela boljše življenje. Kmalu

po slovesu, 12. maja 1942 je že padel v okolici Miholjana v Hrvaškem Zagorju. Od takrat sem neštetokrat razmišljala, kako drugačno bi bilo moje življenje, če bi bil dlje z nami. Manjkala mi je njegova ljubezniva beseda.

V ilegali na obmejnem območju

Aprila 1942 sva tudi z materjo po zvezi odšli na Žumberak v partizane, a nas zaradi bojev niso mogli sprejeti. Vrnili sva se v Zagreb in od takrat sva bili z materjo ločeni. Jaz sem živela na skrivaj pri sorodnikih. Nekajkrat sem šla ilegalno čez mejo v Slovenijo. Materini starši so živeli na obmejnem območju, v Krškem, ki je bilo izseljeno, tako da smo bivališče spreminjali skoraj vsako noč. Skrivali smo se po zapuščenih kletah v Libni, Sromljah, nekaj časa pa smo bili na Zdolah pri mlinarju Fakinu. Z materjo sva se le redko srečali in še takrat sem ji pomagala pri ilegalnem delu; prenašala sem glasila,

obvestila, sanitetni material, saj kot otrok nisem bila sumljiva. Mati se je po očetovi smrti še bolj vneto oprijela ilegalnega dela. Z vso vneto, brez strahu in pogumno je delala, kar so bile njene naloge, da pomaga tovarišem, ki so se borili s puško v roki. Kar je v Zagrebu delala z očetom, je po odhodu iz Zagreba nadaljevala s tovariši na krškem in brestrniškem območju. Po vojni je dobila zaslužen priznanje, spomenico 1941. Umr-la je leta 1982, izdalo jo je srce v 74. letu. Ustaši so naju z materjo iskali po Zagrebu, Sloveniji, celo na očetovem domu v Svetem Juriju v Cankovi. Hoteli so naju ustreliti, ker so izvedeli, da sva jih ukanili in zato niso dobili očeta, čeravno je bil ob njihovem prihodu v stanovanju. Zaradi nenehne nape-tosti in strahu ter skrivanja sem dobila hud glavobol. Nemški vojak, Avstrijec, me je leta 1944 poslal na delu k svoji družini v St. Florian v Avstrijo. Po vojni sem se zopet vrnila v Jugoslaviji. Železničarji so me pripeljali v tovornem vlaku. Ker smo v vojni vse izgubili, sem živela po dijaških domovih. Komaj leta 1950 sem se vrnila v normalno življenje v Zagrebu, doštudirala na filozofski fakulteti in postala profesorica jugoslovanske književnosti.

Karla Korošec–Halambek

MIRA MIHELICH: SLOVENSKA DAMA HRVAŠKE MATERE

V Sloveniji se letos spominjajo stoletnice rojstva znamenite pisateljice in prve predsednice Društva slovenskih pisateljev Mire Mihelič (1912–1985). Malokdo ve, da se je Miheličeva rodila v Splitu in da je bila njena mati hrvaška operna pevka Paula Trauttner.

Mira Mihelič je imela burno življenje, vse od otroštva, ki so ga zaznamovali mučna ločitev staršev, vojna in selitve. Njen materni jezik je bil hrvaščina, slovenščine se je naučila šele pri šestih letih, ko je začela živeti pri očetovih sorodnikih v Trbovljah in Ljubljani. Ob rojstvu se je pisala Krammer (Kramer), ob poroki je za skoraj dve desetletji prevzela priimek Puc in prva literarna dela napisala kot Mira Pucova, leta 1949 pa se je drugič poročila in od soproga Franceta Miheliča, priznanega slovenskega slikarja, prevzela priimek, po katerem jo poznamo še danes: postala je Mira Mihelič in to ostala vse do smrti 4. septembra 1985.

Bolečine otroštva

Mira se je rodila 14. julija 1912 v Splitu, kamor je bil oče Emil Kramer napoten iz Ljubljane kot visoki bančni uradnik. Bil je direktor splitske podružnice Ljubljanske kreditne banke, prve slovenske delniške banke. Emil Kramer se je izšolal na eksportni akademiji na Dunaju, tam pa se je izobraževala tudi glasbeno nadarjena lepotica Paula Trauttner. Oba sta izhajala iz premožnih avstro-ogrskih meščanskih družin, Kramer iz slovenske, Paula iz hrvaško-madžarske. Poročila sta se septembra 1911 v Zagrebu. Takrat je Paula že leto dni blestela na odru zagrebske opere. Pevsko kariero je opustila na izrecno soprogovo zahtevo. Ljubljanski časopis Slovenski narod je v novici o njuni poroki zapisal, da je bila Trauttnerjeva »ljubljenka zagrebskega občinstva«, da se je od gledališča poslovila v vlogi Mignon in da je publika ta nastop nagradila »z navdušenimi ovacijami«.

Po na videz srečnem začetku so v družino udarile številne katastrofe. Ko je izbruhnila prva svetovna vojna, so morali zaradi domnevnega očetovega anglofilstva zapustiti Split. Preselili so

se v Zagreb, a je tam nanje že prežala tragedija: smrt mlajše hčerke Ivce, ki je zbolela za jetiko. Odnosi v družini so se skrhalo, mati Paula je zapustila nesrečni zakon in se preselila k ljubimcu, prav tako Slovencu, zelo uspešnemu opernemu pevcu Josipu Križaju, basistu, ki ga je za vlogo v operi Kavalir z rožo pohvalil celo avtor dela Richard Strauss. Ob Križaju je Trauttnerjeva tudi nadaljevala pevsko kariero. Že oktobra 1914, kmalu po vrnitvi iz Splita, je prekinila triletni premor in v zagrebski operi nastopila v naslovni vlogi Thomasove opere Mignon. »Publika je sprejela umetnico z nenavadno pristrčnostjo ter ji prirejala -med igro opetovane ovacije, kritika jo je pozdravila kot 'našo Mignon', ki je v Zagrebu po dolgem presledku zopet pričarala vse miline sentimentalne francoske opere,« je poročal Naš narod in nastop označil za »seznanjico«.

Šestletna Mira je takrat ostala brez matere, česar ni nikoli zares prebolela. V ločitvenem postopku je pripadla očetu, stiki z materjo so bili povsem pretrgani. Po eni od razlag je vsakršne stike prepovedoval oče, po drugi pa je Paula potrebovala denar in je z nekdanjim soprogom sklenila kupčijo: izročil ji je njen dragoceni nakit, ona pa se je v zameno odrekla hčerki. Mati in hči sta se spet srečali šele čez dolga leta, ko je bila Mira že odrasla in poročena, a pristnih stikov nista uspeli navezati.

Umetniški par Trauttner – Križaj je sicer nekaj časa živel tudi v Ljubljani; po poročanju Slovenskega naroda sta leta 1929 oba pevca izgubila zaposlitev v zagrebski operi, domnevno zaradi varčevanja. Križaja je takrat angažirala ljubljanska opera, kar je slovenski tisk pospremil z navdušenimi besedami: »Sedaj je zopet med nami, samo naš.«

Buržujka postane tovarišica

Mirinemu očetu po družinskem zloemu tudi finančno ni šlo dobro; pred revščino ga je rešil brat Albert, ki je bil pomemben liberalni politik. Mira je odraščala pri njem in pri starih starših v Trbovljah. Omogočili so ji dobro izo-

brazbo, med drugim na zasebnih šolah v Švici. Tudi prve pisateljske poskuse ji je omogočil stric Albert, soustanovitelj in dolgoletni direktor časopisa Jutro. Povabil jo je namreč k pisanju na ženskih straneh Jutra. Časopis je objavil tudi prve Mirine črtice in leta 1941 njen prvi roman *Obraz v zrcalu*. Med drugo svetovno vojno je bila dvakrat zaprta, drugič leta 1945, že kot mati treh otrok. Čeprav ji je povojna oblast odvzela premoženje, posthumno razglasila njenega strica Alberta Kramerja za državnega sovražnika in ukinitela časopis Jutro, se je Mira odločila za sprejemanje novega družbenega reda. Imela je pet otrok, a je kljub temu neutrudno pisala. Z vsako novo knjigo se je vse bolj uveljavila kot pisateljica, predvsem kot pronicljiva kronistka slovenskega meščanstva, in prevajalka. Leta 1963 so jo kot prvo žensko izvolili na položaj predsednice Društva slovenskih pisateljev, tri leta pozneje je postala tudi predsednica slovenskega centra PEN.

Svojo življenjsko pot je popisala v avtobiografiji *Ure mojih dni* (1985). Letos poleti, ob stoletnici njenega rojstva, je izšla monografija Mire Mihelič z naslovom *Družinska slika z gospo*. Biografski del knjige je napisala Alenka Puhar. (jti)

MIRA MIHELICH
IN ZOFKA KVEDER

Miro Mihelič pogosto označujejo kot naslednico Zofke Kveder, saj je v slovensko literaturo vrnila prezre ženske teme in omalovaževane ženske like. Pri tem velja spomniti, da je tudi Zofka Kvedrova (1878–1926) tesno povezana s Hrvaško. Poročila se je s hrvaškim modernističnim pesnikom Vladimirjem Jelovškom in od leta 1906 tudi živela v Zagrebu. Ko sta se razšla, je živela s hrvaškim politikom Jurajem Demetrovičem. Umetniško pot Zofke Kvedrove je nadaljevala njena vnukinja, priznana hrvaška pisateljica Sunčana Skrinjarić (1931–2004), po njunih stopinjah gre tudi Zofkina pravnujka in Sunčanina hčerka, prav tako hrvaška pisateljica, Sanja Pilić. O Zofki Kveder smo podrobneje pisali v 6. številki Novega odmeva, ki je izšla novembra leta 1998.

Pogovarjali smo se

ZVONKO POJE: NI USPEŠNE KARIERE BREZ ZNANJA IN GARANJA

V tokratni številki Novega odmeva predstavljamo dr. Zvonka Pojeta, uglednega zagrebškega Slovenca, ki je pomembno zaznamoval razvoj stomatološke stroke na Hrvaškem in velja za pionirja moderna hrvaške ortodontije, vede o uravnavanju zob in medčeljustnih odnosov. Z dr. Pojetom smo se pogovarjali o njegovih koreninah, profesionalni poti in slovenstvu.

Ustvarili ste zavidanja vredno strokovno in pedagoško kariero na področju stomatologije. Kako ste se odločili za zobozdravniški poklic?

To je bilo čisto naključje. Doma sem s Kočevskega, iz Podplanine v občini Loški potok. Družinski poklici so bili kovaštvo, mlinarstvo, lesarstvo. Po koncu nižje gimnazije, ki sem jo obiskoval v Kočevju, sem se vpisal na zobotehnično šolo v Zagrebu in jo tudi uspešno končal. Medtem mi je umrl oče. Zato sem se po srednji šoli poslovil od Zagreba, vrnil v Slovenijo in najprej delal v Postojni, nato pa še leto dni v Ilirski Bistrici. Šest let sem varčeval in nosil denar na banko. Tako se mi je pri 25 letih le uspelo vpisati na Stomatološko fakulteto v Zagrebu. Končal sem jo pri tridesetih.

Kako ste stopili na izjemno uspešno, ustvarjalno in plodno profesionalno pot? Kako bi v nekaj stavkih opisali svojo kariero?

Med študijem sem prejel rektorsko nagrado Univerze v Zagrebu. Na Stomatološki fakulteti v Zagrebu sem bil demonstrator. Po koncu študija so mi ponudili položaj asistenta. Najprej sem bil asistent na Zavodu za zdravljenje zob, po treh letih sem se preselil na Zavod za ortodontijo. Leta 1970 sem dobil štipendijo danske vlade za specializacijo iz ortodontije na Royal Dental Collegu v Kopenhagenu, leta 1972 pa sem se izpopolnjeval še v Århusu na Danskem. Po vrnitvi v Zagreb sem odprl

prvo ambulanto za fiksne ortodontske aparate v tedanji Jugoslaviji. Nato sem začel voditi tečaje iz ortodontije, na katere so prihajali tudi ortodonti iz Slovenije. Predaval sem tudi v Slovenskem ortodontskem društvu v Ljubljani. Na zagrebški Stomatološki fakulteti sem bil en mandat predstojnik Zavoda za ortodontijo, nato pa do upokojitve leta 1999 predstojnik Stomatološke klinike za ortodontijo KBC-ja Zagreb.

Bil sem docent, izredni profesor, redni profesor, zaslužni profesor in primarij. Sem redni član Hrvaške akademije medicinskih znanosti.

Kaj je bil vaš največji profesionalni izziv? Dobro opravljanje poklica? Raziskovanje in premikanje meja v vaši stroki? Prenašanje znanja na mlajše rodove?

Pravzaprav vse, kar ste našeli. Znano je, da smo Slovenci pridni, jaz sem res ves čas garal, vse sem vlagal v stroko, zato sem tudi šel v tujino na specializacijo in na tečaje za izpopolnjevanje. Zadovoljen sem, da sem na Stomatološki fakulteti v Zagrebu uvedel fiksno ortodontijo. Sem avtor celotne hrvaške literature o fiksni ortodontiji v mojem obdobju. Med profesionalnimi uspehi so zagotovo tudi žični loki, ki sem jih uvedel v mobilnih snemnih ploščah. Na Stomatološki fakulteti v Zagrebu sem imel tečaje, predavanja, seminarje za študente, specializante, ortodontite na podiplomskem študiju, bil sem mentor

diplomskih del, magisterijev in doktorskih disertacij.

Kam se po vaši oceni na svetovni lestvici uvršča hrvaška ortodontska stroka? Lahko rečemo, da smo primerljivi z Evropo i svetom? Kako pa je s tem v Sloveniji?

Stroka je napredovala, veliko je doktorjev znanosti, več kot v naših časih. Hrvaška ortodontija je na splošno primerljiva z evropsko, kakor tudi slovenska, imamo kar precej posameznikov, ki so vrhunski strokovnjaki.

Velikokrat rečemo, da je največja ovira pri doseganju visokih znanstvenih ciljev – denar. Koliko se lahko pomanjkanje sredstev nadoknadi z veliko voljo, znanja, kreativnostjo, predanostjo delu, pridnostjo?

V moji stroki se moraš najprej veliko naučiti, si pridobiti dovolj medicinskega znanja, se izuriti v obrti, nato pa delati in iti tudi v tujino, pogledati, kaj delajo drugi. Brez denarja res ne gre, vendar tudi to ni dovolj, treba je imeti še voljo za delo noč in dan. Včasih se tako trdo dela, da ni časa niti za dopust. Jaz nisem nikoli dobil nobenega denarja, nobenih privilegijev, recimo stanovanja, vse sem ustvaril sam, sem res delal. Dobro je, če ima človek normalen odnos do samega sebe, da ne pretirava z delom in da ne gre prek svojih meja zdržljivosti.

Ali vam je ob delu ostalo še kaj časa za kakovostno preživljanje prostega časa?

Zdaj imam dovolj časa, saj sem po 51-ih letih aktivnega dela odšel v pokoj. Me pa še vedno pokličejo za kakšne konzultacije, mnenja, za reševanje težjih primerov. Včasih komu pomagam pri podiplomskim študiju, k meni pridejo tudi specializanti, ortodonti. Včasih je bilo seveda čisto drugače. Mladi danes želijo doseči vse na hitro. Pa ne gre. Moraš biti priden in si vzeti čas.

Dotakniva se še vaših slovenskih korenin. Od kod izhajate?

Podplanina leži na zgornjem levem bregu reke Čabranke, ki je mejna reka med Slovenijo in Hrvaško. Na desnem bregu je mesto Čabar v Gorskem Kotarju. Naša družinska hiša je iz 16. stoletja in stoji na samem izviru Čabranke, v delu Podplanine, ki se imenuje Obrh. Priimek Poje se prvič omenja leta 1574, ko sta bila v Podplanini dva priimka: Osvald so se pisali kočevski Nemci,

tiste, ki so se pisali Poje, pa so imeli za Slovence. V vsakem primeru menijo, da so naše korenine prepletene s Kočevjarji, nemško govorečo skupnostjo na Kočevskem. V Obrhu so bili nekoč kovačija, mlin in žaga na vodni pogon. V bližini je bilo še več kovačij. Nižje od izvira je bil plavž - talilnica železa in ribogojnica postrvi, ki deluje še danes.

To je dolina Petra Klepca, narodnega junaka v boju proti Turkom. Zime so ostre in dolge, z veliko snega, pozimi je dostop do hiše večkrat nemogoč.

Hiša v Obrhu bo mojima otrokoma v spomin. Sin Gorazd je doktor medicine, specialist otorinolaringologije v KBC-ju Zagreb, Andreja je doktorica stomatologije, specialistka ortodontije v Splitu. Imam pet vnukov, Martina, Šimona, Andreja, Roka in najmlajšo Urško. Naj nadaljujejo svoje korenine.

Kako močno ste povezani s Slovenijo?

Podplanina je moj dom, kjer sem srečen. Obnovil sem staro hišo, kot je bila nekoč. Kako pomembno se vam zdi ohranjanje nacionalne identitete posameznika v današnjem globalnem svetu? Seveda moramo vedeti, od kod smo. Korenine so korenine. Tega se zavedamo in zlasti tisti, ki smo rojeni v Sloveniji, tega ne pozabimo. V Zagrebu je veliko Slovencev. Imamo slovenske korenine, a smo se prilagodili okolju, v katerem živimo. Slovenci smo najbrž edini narod, s katerim ni bilo nikjer in nikoli nobenih težav. Spoštujemo zakone in smo lojalni državi, v kateri živimo. Ne izstopamo, ne delamo hrupa. Po moje je tako: če dobiš hrvaško državljanstvo, si Hrvat. Kar imaš v sebi, to pa je tvoja stvar.

Kako ocenjujete delo Slovenskega doma? Včasih ste prihajali pogosteje.

Lepo je priti v Slovenski dom, v okolje, ki je domače. V Slovenski dom sem prihajal prebrat novice in poizvedet, kaj je novega. Štiri leta sem pel v pevskem zboru. To je bilo od leta 1950. Lepo je, da imamo Slovenski dom, kamor lahko prihajamo. Je lepo urejen.

In Novi odmev? Ali berete naš glasilo?

Tudi v Loškem Potoku izhaja časopis Odmev. Pošiljajo mi ga. Za časopis Slovenskega doma pa sem sicer nekaj slišal, vendar ga ne poznam.

Od sedaj naprej vam bomo pošiljali tudi Novi odmev. To ste si zaslužili.

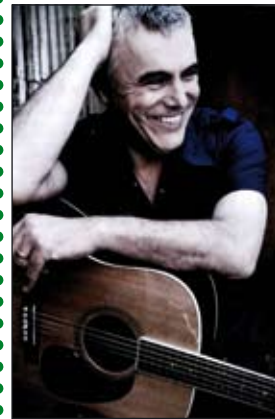
Darko Šonc

KULTURNA DOGAJANJA: SLOVENSKI GLASBENI VRHUNCI

Pravo obilje slovenskih umetniških dogodkov smo v zadnjih mesecih zasledili na hrvaških odrih, kulturnih prizoriščih, galerijah. Posebej je izstopalo nekaj maestralnih glasbenih izvedb slovenskih virtuozov.

Gostovanji Zorana Predina

je gostil Zorana Predina in pianista Matijo Dedića. Duhovno-izobraževalni center Marijin dvor v Lužnici, ki ga z ljubeznijo negujejo sestre usmiljenke, daje na prostem prekrasen okvir za glasbena dogajanja. Zoran Predin se je to poletje hrvaški publiki predstavil tudi v Dubrovniku 24. avgusta.

Slovenski umetniki na Osorskih glasbenih večerih

- Gostovanje Komornega godalnega orkestra Slovenske filharmonije 26. julija je bil eden od vrhuncev letošnjega festivala v Osorju. Slovenski virtuozii so se izkazali s

plemenitim in mehkim tonom v izvedbi zadnje skladbe akademika Bruna Bjelinskega, skladatelja, katerega opus je so ob 20-letnici njegove smrti postavili v središče osorskih večerov. Ta skladba ima simboličen naslov Die Musik ist unser Trost (Glasba je naša tolažba) in je posvečena njegovemu sinu. Na sporedu je bila tudi tretja suita za godala Lucijana Marije Škerjanca ter dve skladbi, v katerih se je posebej izkazal violončelist Andrej Petrač, in sicer Ad te (Tebi) Berislava

Šipuša in Kvintet za klarinet in godalni kvartet C. M. von Webra. Za dodatek so izvedli Bachov stavek in ta je posebej navdušil številčno domačo in tujo publiko. Letošnji Osorski glasbeni večeri so se začeli 20. julija z veličastno Osorsko trilogijo: Osorskim requiemom in Osorskim misterijem Borisa Papandopula ter Osorskim jokom Berislava Šipuša. Koncerti so se odvijali v prekrasni baziliki Marijinega vnebovzetja. Requiem je dirigiral Marko Letonja. Sodelovali so sijajni solisti: Marija Kuhar Šoša, Martina Gojčeta Silić, Dejan Maksimilijan Vrbančič in Lucian Batinić. Recitator je bil Joško Šoša. Vse nastopajoče sta spremljala zbor in člani Simfoničnega orkestra HRT-ja.

Dubrovniške poletne igre z vidnim slovenskim prispevkom

- Glasbeni program letošnjih Dubrovniških poletnih iger je bil nekoliko skromnejši kot prejšnja leta. Zadnji festivalski večer 25. avgusta je pred cerkvijo Sv. Vlaha z opernim gala koncertom nastopil orkester Slovenske filharmonije pod dirigentskim vodstvom Ivana Repušiča. Orkester je spremljal dve operni zvezdi: sopranistko Invo Mula in baritonista Lea Nuccija. Izvedli so arije Verdija, Rossinija, Puccinija, Giordana in Catalanija. Koncert je bil izpeljan v sodelovanju z Ljubljanskim festivalom in ta ga je tudi gostil dva dni pozneje. Po koncertu se je spustila festivalska zastava Libertas in igre so se končale.

V dramskem programu festivala je bila 2. avgusta premiera Euripidove Medeje v režiji Tomaža Pandurja in v prevodu Lade Kaštelan. Drama je nastala v koprodukciji HNK-ja Zagreb in Pandur Theatresa. Zagrebški

publiki je bila ta predstava premierno predstavljena na odru HNK-ja 28. septembra, ljubljanski pa dva tedna prej, 13. septembra v Križankah V enem od najboljših grških klasičnih tekstov je režiser Tomaž Pandur našel

Kulturna obzorja

dovolj aktualnih sestavin, da ga je prebral na svoj način. V naslovni vlogi je nastopila Alma Prica.

Slovenski solisti na tečaju Dunje Vejzović

- Mojstrski tečaj operne interpretacije pod vodstvom primadone Dunje Vejzović je potekal na Rabu od 31. avgusta do 13. septembra. Med udeleženci tečaja so bili pevci iz Hrvaške, Nemčije, Švice, Koreje, Azerbajdžana in Norveške. Iz Slovenije so se izpopolnjevali vokalni solisti Blaž Gantar, Sebastijan Podbregar, Tanja Rupnik, Marta Močnik in Maja Majcen. Pri delu so jih spremljala pianist Paul Plummen iz Londona in Paolo Troian iz Milana.

Otu Reisingerju za življenjski jubilej

- Petega oktobra je Oto Reisinger predstavil svojo najnovejšo knjigo Srečni dnevi

(Happy days) ter tako proslavil prek 31 tisoč srečnih dni svojega življenja oziroma svoj 85. rojstni dan. O avtorju in knjigi so v navzočnosti Otovega angela čuvaja, njegove žene Pavice, ter številnih prijateljev spregovorili Jasna Kovačević, Hrvoje Hitrec, Rudi Aljinović in Janko Bučan. Za šampanjec je poskrbel zagrebški župan Milan Banić, ki je Reisingerju zaželel veliko zdravja in še veliko let smeha in dogodivščin Otovega Pera z družino.

govorili Jasna Kovačević, Hrvoje Hitrec, Rudi Aljinović in Janko Bučan. Za šampanjec je poskrbel zagrebški župan Milan Banić, ki je Reisingerju zaželel veliko zdravja in še veliko let smeha in dogodivščin Otovega Pera z družino.

Tanja Sonc na Samoborski glasbeni jeseni

- V svetu glasbenih festivalov na Hrvaškem se je Samoborska glasbena jesen postopno uveljavila kot vrhunsko glasbeno doživetje za publiko iz Zagreba in okolice. To ni samo niz odličnih koncertov ampak tudi priložnost za izmenjavo mnenj in izkušenj v glasbeni stroki najrazličnejših profilov. Letošnji festival je bil že 37. zapored in se je odvijal od 29. septembra do 13. oktobra. Vzporedno je potekalo mednarodno tekmovanje mladih glasbenikov Ferdo Livadić. Zadnji večer 9. oktobra so v frančiškanski cerkvi po praznovanju skladbe Mladena Tarbuka (napisana za lanskega zmagovalca) podelili tudi nagrade. Zmagala je slovenska violinistka Tanja Sonc. Zanj bo novo sklad-

bo napisal akademik Anđelko Klobučar.

Razstavljena dela Denisa Kraškovića

- V Zavičajnem muzeju mesta Rovinj je bila avgusta odprta tradicionalna skupinska likovna razstava z naslovom Likovna kolonija Rovinj. Predstavljenih je bilo 70 umetni-

kov, med njimi tudi Denis Krašković.

V Klovičevih dvorih v Zagrebu je bila oktobra odprta razstava Dimenzije humorja, ki je predstavila dela, ki po vsebini in izvedbi sodelujejo v problematiziranju slojevitih ravni humorja v sodobni medijski praksi hrvaške sodobne umetnosti. Med drugimi je razstavljal tudi Denis Krašković.

TELEGRAFSKI PREGLED KULTURNIH NOVIC

- Hrvaška akademija znanosti in umetnosti je maja med dopisne člane izvolila skladatelja Lojzeta Lebića in arhitekta Marka Mušiča. S tem sta se pridružila šestim slovenskim akademikom, ki so že prejeli ta naziv. To so: France Bernik, Dušan Hadži, Jože Maček, Zdravko Mlinar, Miha Tišler in Ciril Zlobec.

- Devetega maja je s premiero v zagrebškem kinu Cineplex Center Kaptol pot po hrvaških kinematografih začel filmski prvenec Izlet Nejca Gazvode. Film je na festivalu slovenskega filma prejel pet vesen - za najboljši scenarij, glavnega igralca in igralko, glasbo ter montažo.

- V zagrebški katedrali sta 29. junija nastopila organist in skladatelj Boris Doliner in flautistka Marija Esih. Doliner je diplomiral na zagrebški glasbeni akademiji, magistriral pa na ljubljanski. Na koncertu se je predstavil tudi kot skladatelj, z deloma DeS za flavto in orgle ter Simple minds za glas, flavto in orgle. Na sporedu so bila tudi dela L. Viernea, B. Julie, J. Alaina in F. Martina.

- Na osiješkem kulturnem poletju je 30. junija gostovala Drama SNG Maribor s predstavo Edwarda Cluga Radio&Yuliet.

- Šibenski festival klasične glasbe Musica appassionata (peti po vrsti) se je odvijal od 13. julija do 4. avgusta. Petnajstega julija so nastopili slovenski Ars tango Ensemble, violinist Stefan Milenković in harmonikar Marko Hatlak. Kvartet Rucner je nastopil 17. julija; v njem kod violinistka nastopa Sidonija Lebar.

- Na filmskem festivalu v Hrvaškem Zagorju se je med 8. in 14. julijem zvrstilo sto filmov. V šestčlanski komisiji je bil tudi Miha Knific iz Slovenije. - Teater Ulysses je 20. julija premierno izvedel Odiseja makedonskega dramatika Gorana Stefanovskega po motivih Homerjevega epa. Koprodukcija je zbrala umetnike iz Hrvaške, Slovenije, Srbije in Makedonije. Iz Slovenije je sodelovala Drama SNG iz Maribora. - Na 15. Motovunskem filmskem festivalu je bil julija v glavnem programu med 22 filmi predvajana tudi komedija Kruha in iger Klemna Dvornika.

- V puljski areni je bil 23. julija v okviru filmskega festivala prikazan film Igorja Mirkovića Nočne ladje. To je film o zadnji ljubezni, ki je kot prva, nepričakovana in nespretna. Helena in Jakov kot najstnika bežita iz doma za ostarele. Vlogo Jakova je maestralno odigral Radko Polič Rac.

- Od 12. do 16. avgusta se je odvijal 15. festival Organum Histriae. Na prvem orgelskem koncertu v Umagu je nastopil orglar Tomaž Sevšek Šramel.

- Drugi orgelski festival Petar Nakić je potekal od 17. do 20. avgusta v rabski katedrali, pod vodstvom ustanoviteljice festivala Ljerke Očić. S skladbami španskega baroka je 19. avgusta nastopila orglavka in pedagoginja Renata Bauer iz Ljubljane.

- V drugi letošnji številki časopisa Dubrovnik, ki ga izdaja Matica Hrvaška iz Dubrovnika, je bil v rubriki Poezija predstavljen Ciril Zlobec s pesmimi v prevodu akademika Tonka Maroevića.

- Na slovesnem zaprtju tradicionalnih 27. Gavellovih večerov je nastopila Drama SNG iz Ljubljane s predstavo Gospoda Glembajevi Miroslava Krleža v režiji Ivice Buljana.

- V Zagrebškem gledališču mladih je bila 13. novembra na sporedu Pekarna Mišmaš Svetlane Makarovič, v koprodukciji ZKM, Novega gledališča in Mini teatra. Režiser predstave je Robert Waltl. 20. novembra je bila na sporedu predstava Grdi raček (Ružno pače) po H. C. Andersenu, tudi v režiji Roberta Waltla.

Dogodke je spremljala

Polona Jurinić

PRVI BOBIJEVI DNEVI SMEHA

V Histrionskem domu so 16. oktobra slovesno odkrili doprnski kip »našega« igralca in prijatelja Bobija Marot-

tija. Tako so se začeli Prvi Bobijevi dnevi smeha, nov gledališki festival, na katerem se je do 28. oktobra zvrstilo trinajst del iz repertoarja hrvaških gledališč.

Uvodoma je spregovoril ustanovitelj Histrionov Zlatko Vitez, ki je opisal sodelovanje z Bobijem in recitiral svoj sonet, posvečen Bobiju. O Bobijevem gledališkem delu so govorili tudi predsednik Hrvaškega društva dramskih umetnikov Goran Grgić, svetovalec zagrebškega župana Duško Ljuština in kulturna ministrica Andrea Zlatar-Vio- lić. Poudarili so, da je bil Bobi Marotti duša Histrionov ter celotnega zagrebškega in hrvaškega gledališča.. Spomnili so na njegovo energijo, optimizem in dobroto.

Doprnski kip je delo akademskega kiparja Miljenka Sekulića in bo skupaj z doprnskim kipom Mladena Crnobrnje Gumbeka krasil prostore Histrionskega doma. Na slovesnosti je bil predvajan tudi dokumentarni film HRT-ja s posnetki Bobijevih filmskih in gledaliških vlog ter sinhronizacij, med njimi antologijske zvočne upodobitve Freda Kremenka.

Prvi Bobijevi dnevi so se začeli s predstavo Zagrebški orkester, v kateri je Bobi nazadnje nastopil. Na festivalu se je letos in se bo tudi v prihodnje gledališka publika spominjala svojega zvestega Histriona in velikega hrvaškega igralca, ki so ga imele rade vse generacije.

Polona Jurinić

ZLATKO VITEZ: SONET ZA BOBIJA

Bobi naš je dragi sa smeškom povedal:

»Deco, problema nema!«

*Makar je dobro znal da glumci nisu,
kak bi se reklo – društvena krema.*

Znal je još i reći:

»Nemojte se samo svaditi«

*i nadodat: »Hajmo rajše s našom zverinom
dobre predstave – raditi.«*

Niko se ni lepše smijal,

*lepim pucama je namigival,
naš je Bobi dobrovoljček bil.*

Najrajše si je histriončeka spil

*i popeval »moj škrlak ima tri lukne«,
kad ga se setim, srce mi od smeha pukne.*

KAJ ZMOREJO IN ZNAJO LUTKARJI

Vsako leto je mednarodni lutkarski festival PIF zanimiv in drugačen, saj sodelujejo lutkarji iz različnih držav. Letos so prišli iz desetih, tudi iz Slovenije.

Glavno nagrado je prejelo Lutkarsko gledališče Maribor.

Festival je potekal že 45. zapored, privabil je 15 tekmovalnih predstav, ki so se med 4. in 9. septembrom zvrstile na različnih gledaliških prizoriščih v Zagrebu. Nekatere predstave so bile boljše, nekatere slabše, kot vedno na takšnih dogodkih. Prav vsi nastopajoči pa so se trudili predstaviti tisto, kar imajo najboljšega in v čemer so najboljši. Že predstava, ki je potekala na otvoritveni večer - Antologija v izvedbi Črnega teatra Jirija Srneca iz Prage – je bila izjemno zanimiva, pestra, polna zabave, smeha in solz. Prizor o čarovniku, v katerem se predmeti pojavljajo, spreminjajo in izginejo... ali pa prizor o konju, ki je občinstvo nasmejalo do solz... ali pa prizori o fotografu, prtljagi, luči in ribi, ki so raznežili in razveselili gledalce... Enkratna predstava! Čeprav je trajala 70 minut, je čas hitro minil in dolg aplavz je povedal vse.

Nagrajena mariborska ustvarjalnost

Na festivalu sta sodelovali dve slovenski gledališči, in sicer Lutkovno gledališče Ljubljana s predstavo Romeo & Juliet ter Lutkovno gledališče Maribor s predstavo Ko je Šlemil šel v Varšavo. Slednja je tudi prejela glavno festivalsko nagrado Milana Čečuka.

Zgodba pripoveduje o preprostem Šlemilu, ki si je zaželel potovati po svetu in se nekega lepega dne odloči in odpravi v Varšavo. Potuje peš in ko se že ves utrujen odloči odpočiti in do jutra zaspati, sezuje čevlje in jih obrne v smer, kamor bo naslednji dan nadaljeval pot. Ob nekem postanku to opazi prepredeni kovač in medtem ko Šlemil spi, obrne njegove čevlje v nasprotno smer, proč od Varšave in tja, od koder je Šlemil prišel. Šlemil tega zjutraj ne opazi in se nevede vrača nazaj. Zgodba je zanimiva in poučna.

In druge nagrade? Nagrado Tibora Sekelja za najhumanejši prispevek ter nagradi za najboljšo scenografijo in glasbo je prejelo Lutkovno gledališče z Reke za predstavo Veli Jože. Otroška žirija pa je za najboljšo predstavo izbrala Kovček ki govori, v izvedbi lutkarjev iz Sao Paula v Braziliji. Dobri predstavi sta bili še Pikova dama iz Belorusije in Kamen po kamen iz Španije.

Lutke so trdožive!

Za prihodnost lutkarskega festivala velja, kar je že na otvoritvi PIF-a dejala glavna urednica programa Livija Kroflin: Lutke so spretna in odporna bitja. Lutke so preživele stoletja s plesom in petjem. Če je bilo prepovedano govoriti, so tekst napisali na plakat, če je bil prepovedan dialog, so igrali monolog. Tako jim tudi recesija ne bo škodovala, ker so lutke žilave in trdožive in PIF bo tudi naslednje in naslednje leto.

Ivanka Nikčević

HRVAŠKA UMETNOST ZA SLOVENSKO PUBLIKO

V zadnjem obdobju je zlasti Evropska prestolnica Kulture (EPK) v Mariboru slovenski publiki omogočila nekoliko širši vpogled v hrvaško umetniško ustvarjanje.

Magdalena v hrvaške roke – Na mednarodnem festivalu kreativne komunikacije Magdalena se je za veliko nagrado potego-

valo prek štiristo del, na sklepni slovesnosti 19. maja v Mariboru pa so jo podelili hrvaškima avtorjema Orinu Ivanu Vrkašu in Marinku Murgiču za komunikacijsko kampanjo z naslovom Canvas Community. Hrvaški umetniki so prejeli tudi več nagrad zlati modrc, med njimi Tomislav Šestak za serijo posterjev HNK Varaždin, Marko Hrastovec za tipografijo Milosz ter Katarina in Luka Perić za oblikovanje embalaže za bučno olje Presečki.

Potovanje junaštva - V nekdanji samostanski cerkvi Galerije Božidarja Jakca v Kostanjevici na Krki so 25. maja odprli razstavo zagrebškega slikarja Tomislava Buntaka. Umetnik se je predstavil s ciklom monumentalnih risb Potovanje junaštva.

Razstava hrvaške arhitekture - V sklopu predstavitev različnih držav v Evropski

prestonici kulture (EPK) je Hrvaška 31. julija v Mariboru odprla svojo Kulturno ambasado na promenadi v Mestnem parku, kjer je bila na ogled razstava fotografij izbrane sodobne hrvaške arhitekture s pomenljivim naslovom Arhitektura v rajskem vrtu. Kuratorja razstave sta bila Leo Modrčin in Maroje Mrduljaš.

Dragica Ana Brodnjak v Mariboru – Zagrebška umetnica mariborskih korenin je v Literarni hiši v Mariboru gostovala 12. septembra, v okviru EPK. Predstavitelj nje- ne knjige Štoklje se vračajo domov je vodil pesnik Marijan Pungartnik. Dragica Ana Brodnjak se je rodila v Mariboru, kjer je obiskovala Drugo realno gimnazijo. Že tedaj jo je k pisanju spodbujala razredničarka Nada Gabarovič, priznana slovenska pisateljica. Zaradi družinskih razlogov se je leta 1958 preselila v Zagreb, kjer je diplomirala na pravni fakulteti in pozneje kot pravnica delala v številnih uglednih ustanovah. Po upokojitvi se je posvetila svoji veliki ljubezni, pisanju.

Moja zgodba Denisa Kraškoviča - V lapidariju kostanjeviške galerije Božidar Jakac je bila 28. septembra odprta razstava Denisa Kraškoviča. Razstavil je dvajset del - slik, skulptur, risb in videov, ki so nastali v daljšem obdobju. Tudi ta dela jasno odražajo Kraškovičevo usmerjenost v figuraliko, prežeto s krščansko ikonografijo ter aktualno socialno angažiranostjo. Avtorja in njegovo delo je predstavil kustos razstave Goran Milovanović. Delo Denisa Kraškoviča v Kos-

tanjevici ni neznano, saj pred vhodom v nekdanji samostanski kompleks stoji njegova instalacija Dobrota (Kruhki). Nočne ladje v Ljubljani – V ljubljanskem kinu Dvor je bil 10. oktobra premierno prikazan film Igorja Mirkovića Nočne ladje, hrvaško-slovensko-srbska koprodukcija, z Ratkom Poličem in Ano Karić v glavni vlogi. »Poliča se spominim po številnih odličnih vlogah in hitro sem dojel, da združuje fantastično mešanico norosti in krhkosti in da bi se odlično vklopil v mojo idejo,“ je svojo izbiro glavnega junaka pojasnil Igor Mirković.

Jalovost na mariborskem odru – V amfiteatru II. gimnazije Maribor je bila 9. novembra krstna uprizoritev gledališkega triptiha Jalova, ki je nastal kot odgovor na nekatere omejitve pri oploditvi z medicinsko pomočjo na Hrvaškem, zaradi česar številni hrvaški pari, ki si želijo otroka, prihajajo po pomoč v UKC Maribor. Predstavo, ki je nastala pod okriljem EPK, so ustvarile avtorice tekstov in režiserke Ivana Sajko, Jelena Kovačić, Anica Tomić ter Magdalena Lupi Alvir iz Zagreba in Reke.

Cesta bratstva in enotnosti - V razstavišču Dolenjskega muzeja Jakčev dom v Novem mestu so 9. novembra odprli fotografsko razstavo Avtocesta Zagreb-Ljubljana, Zaustavljeni kadri - nekje vmes hrvaške umetnice Jasenke Bulj. Razstava govori o tem, kako se je spreminjala cesta, z njo pa družba, država in okolje ter tudi avtorica sama. (PJ in IJT)

RAZSTAVA AVSTRALSKIH SLIK MARKA JAKŠETA

V Studiu Josip Racić zagrebške Moderne galerije je bila 23. oktobra odprta razstava slik Marka Jakšeta z naslovom More Freshest Meat – Mlado meso. Na ogled so bila dela iz ciklusa, ki je nastal med umetnikovim trimesečnim ustvarjalnim popotovanjem po Avstraliji.

Marko Jakše, rojen leta 1959 v Ljubljani, je leta 1987 končal ljubljansko Akademijo za likovno umetnost. Od takrat živi kot svobodni umetnik. Razstavljal je na številnih samostojnih in skupinskih razstavah doma in v tujini, za svoje delo pa je prejel več domačih in mednarodnih priznanj in nagrad.

Ko rečemo umetnost, mislimo življenje

Peter Tomaž Dobrila za Marka Jakšeta pravi, da je eden tistih umetnikov, ki ga je mogoče – z raznolikimi deli – umestiti v različna obdobja. Je

slikar, ki kipari, konstruktor, ki gradi. Njegove slike nastajajo kot arhitekturne tvorbe, ki jih gradi poteza in oblikuje barva. Zlagoma in postopoma. Je pesnik, ki spravlja verze v podobe, je pisatelj, ki slika zgodbe, kot bi se dogajale v eni gesti, kot bi se življenje odvijalo pred našimi očmi v enem zamahu. Ob Jakšetovi avstralski razstavi je Dobrila še zapisal, da povezati takega ustvarjalca s pradomovino slike Avstralijo, kjer so najstarejše podobe iz 40 tisoč let pred našim štetjem, pomeni zaokrožiti eno od zgodb, ki jih pripoveduje naša civilizacija. Avstralija, dežela aboridžinov, ki s slikanjem pripovedujejo svoje zgodbe, je kontinent, ki je sestavljen iz teh zgodb. Če bi pogledali vse slike, bi spoznali njeno celotno zgodovino in če bi razumeli aboridžine, bi spoznali tudi nas. Med drugim aboridžini menijo, da temu, čemur pravimo umetnost, rečemo življenje, in zato je njihova povezanost z naravo tako pristna in neposredna. Tako

je tudi slika pripoved življenja, polna simbolnih pomenov, sprejemanja zunanjega in dožemanja notranjega. Umetnik je ustvarjalec nasprotij. Je sodoben in arhaičen, poetičen in ekspresiven, konvencionalen in anarhičen, intimen in političen. In ker nasprotij ne zmanjka, je vsaka njegova razstava presenečenja.

(pj)

BORŠTNIKOVO SREČANJE, PREZRTI PRESEŽKI IN TRENUTEK ZA VEČNOST

Jesen je. Zlate jesenske barve so obarvale Maribor, to moje malo mesto na severu moje domovine, kakor je napisal pesnik Kovič. Mesto, obkroženo s hribi in preseženo z reko, je letos tudi Evropska prestolnica kulture, oktobra pa je gostilo že 47. Borštnikovo srečanje.

Borštnikovo srečanje ni le vsakoletni festival slovenskega gledališča, je veliko več. V programu so se vrstile tekmovalne predstave in predstave mednarodnega programa Mostovi, ki je postal sestavni del festivala. Letos je bil posebej bogat, saj se je vanj uvrstilo kar sedem predstav iz Nemčije, Poljske, Češke, Srbije in Hrvaške. Že tradicionalno se je nadaljevalo tudi sodelovanje festivala z dvema visokošolskima ustanovama, z ljubljansko Akademijo za gledališče, film, radio in televizijo ter mariborsko Filozofsko fakulteto. Program so dopolnjevali še strokovna srečanja, razstave, predstavitve novih knjig in filmov. Skupaj se je zvrstilo okoli 70 različnih dogodkov.

Prezrti vrhunci tekmovalnega programa?

V tekmovalni program je selektor Primož Jesenko izmed 105 predstav, ki si jih je ogledal na slovenskih odrih, uvrstil 12 žanrsko raznolikih predstav. Selekcijo je

pojasnil takole: predložena je bila gledališka bera s svojo sodobnostjo, raznovrstnostjo in kompleksnostjo, ki v preseku utrjuje dober vtis o stanju gledališkega ustvarjanja na Slovenskem.

In kako je žirija razdelila nagrade? Veliko nagrado za najboljšo uprizoritev je dodelila predstavi Nevihta, Ostrovskega, v režiji Jerneja Lorencija in izvedbi Mestnega gledališča Ljubljanskega. (Zdi se mi, da dobršen del gledalcev in jaz spet enkrat nismo gledali iste uprizoritve!!!) Nagrada za režijo je šla Jerneju Lorenciju za režijo Nevihte. Podeljene so bile tudi štiri enakovredne nagrade za igralske dosežke. Eno je prejela Nataša Barbara Gračner za vlogo baronice Castelli-Glembay v predstavi Gospoda Glembajevi SNG Drame Ljubljana, v izvrstni režiji Ivica Buljana. V tej predstavi smo opazili tudi maestralno igro Iva Bana v vlogi starega Glembaya. Kako to, da ga žirija ni videla ali pa ni hotela videti??? Igralsko nagrado so prejeli še Gregor Bakovič za vlogo Marka Rothka v uprizoritvi Rdeča ljubljanske Drame ter Primož Pirnat za vlogo Borisa Grigorjiča in Matej Puc za vlogo Tihoma Ivaniča Kabanova v uprizoritvi Nevihta Mestnega gledališča Ljubljanskega. Nagrada za mlado igralko je pripadla Niki Rozman za vlogo Katarine v Nevihti. Nagrado za scenografijo je prejel Branko Hojnik, za glasbo Branko Rožman in za kostumografijo Belinda Radulović – vsi trije za že tolikokrat omenjeno Nevihto. In končno: dobitnik letošnjega Borštnikovega prstana je postal Igor Samobor. »Od mladeniča v Letoviščarjih v sezoni 1977/78 pa do Borisa Spaskega v Bobbyju in Borisu, sezona 2011/12, ni le razpon, ki se ga meri z desetminami sezon in desetminami vlog, ampak je predvsem razpon, v katerem je zorel in dozorel Igor Samobor kot odrski umetnik, veščak poklica in lastnik izjemnega daru, ki ga ni nikdar po nemarnem zapravil, ampak le bogatil. Število dramskih

vlog, ki jih je Igor Samobor ustvaril v zadnjih desetletjih, zadostuje za mogočen zbor vrhunske igralske umetnosti. Ki - četudi od nje ne ostane nič, ko se spusti zastor in ugasnejo odrske luči, vseeno daje smisel našemu vse bolj obubožanemu življenju.« Tako je med drugim odločitev žirije pojasnil Ivo Svetina.

Trenutek za večni spomin

Eden od najlepših trenutkov festivala, ki mi bo ostal dolgo v spominu, je bil ogled filma Deklica in drevo. To je film o življenju. O otroštvu, ki počasi prehaja v odgovorno starost ter v vnovični povratek v preteklost, ki jo podoživljamo skozi spomine in refleksije naših življenj.

Minevanje je preslikano skozi hrast, ki navkljub menjajočim se letnim časom ohranja ponosno držo, enako kakor obe protagonistki, igralki, umetnici. Intimna izpoved Štefke Drolc in Ivanke Mežan kot hrast preseže čas, preseže življenje. Pred projekcijo filma sta stopili pred polno staro dvorano mariborskega gledališča in bili pozdravljeni z gromkim aplavzom. Najprej Štefka Drolc in Ivanka Mežan (obe dobitnici Borštnikovega prstana), za njima in v njuno čast pa so na oder prišli tudi vsi preostali dobitniki prstana in zlati značkarji. Koliko spominov na njihove kreacije so zbudili! In kako čudovito doživetje je bilo to za ljubitelje gledališča in gledališčne! Hvala festivalu za ta lep in nepozaben trenutek.

In to bi bilo vse, pa na svidenje (ostanite zdravi) do naslednjega Borštnikovega srečanja.

Ivica Kunej

KARDINAL RODE NA GROBU MUČENCA STRAŠKA NA SVETICAH

Upokojeni slovenski kardinal in nekdanji prefekt kongregacije za ustanove posvetnega življenja Franc Rode je 21. avgusta

obiskal grob duhovnika mučenca Janeza Straška na Sveticah pri Ozlju.

Kardinala sta spremljala o. Anton Pust in mladomašnež o. Borut Pohar, oba lazarista, kot Rode. Tudi ubiti svetiški župnik je

bil njihov sobrat. Goste so ob odsotnosti domačega župnika o. Marka Glogoviča sprejeli ozaljski župnik in dekan Ozaljsko-lipniškega dekanata Josip Jakovčič, tajnica humanitarnega društva Betlehem Nevenka Šošarić, Straškov nečak Martin Strašek in predstavnica Slovenskega doma Polona Jurinič. Kardinala je k obisku spodbudil film, ki si ga je ogledal pri lazaristih v Ljubljani, in sicer o slovesnosti leta 2012, ko je bil odkrit Straškov doprski kip. Po molitvi ob grobu in obisku cerkve Rojstva blažene device Marije, kjer so tudi trije oltarji slovenskih mojstrov, se je na kratko zadržal še v spominski sobi s slikami iz Straškovega življenja. V spominsko knjigo je zapisal, da je treba začeti postopek beatifikacije mučenca.

Polona Jurinič

Ustvarjanica

IRENA HRIBAR–BUZDOVAČIĆ:
MALO PARANOJE NI ODVEČ

Če takole razmišljam, se mi zdi, da imajo prav tisti, ki pravijo, da svetu vladajo masoni ali po domače prostozidarji. Kako je s tem, mi sicer ni bilo nikoli preveč jasno: vsi vedo, da masoni so, nihče pa ne ve, kdo so, kje so in kaj počnejo. Pa sem razvila svojo teorijo, ki marsikaj pojasni.

Masone sem si raztolmačila tako, da so to nekakšni debeli, stari in plešasti bogati gospodje, ki se po kakšni partiji golfa s kristalnimi kozarci v rokah, v katerih je nekakšen port ali martini, zdolgočaseno pogovarjajo in se dogovorijo, da bi bilo dobro, če bi se v svetu naredilo to in to (nekaj podobnega, kot se pogovarjajo dedci ob šanku, samo, da gre v tem primeru za mlatenje prazne slame). No, in ko

se ti debeli, stari in plešasti bogataši to zmenijo, potem vsak vpliva na svoje politike in biznismene in vse skupaj se na koncu izide tako, kot so si ti debeli, stari in plešasti bogataši zamislili. In tako so se med drugim zmenili, da bi s svojim vplivom na zakonodajalce naredili poskus, kako bodo reagirali ljudje, če bi jim prepovedali piti ali kaditi. Ker bi bilo oboje naenkrat prehudo ali pa bi bilo težko razločiti, katera prepoved bolj vpliva na določeno razpoloženje ljudi, so se zmenili, da bodo na primer na Hrvaškem najprej prepovedali pitje alkohola, v Sloveniji pa kajenje.

Izkupiček dveh eksperimentov

Na Hrvaškem so za začetek pitje alkohola prepovedali voznikom in so uvedli znamenite ničle: 0,00 promila alkohola v krvi. Rezultati so bili naslednji: ljudje so pili še bolj, saj je počenjanje tistega, kar je prepovedano, pravi adrenalinski priboljšek. Začetna panika gostilničarjev, češ zdaj bomo pa propadli, ker se ljudje ne bodo več upali piti, se je razblinila v nič. Hrvati so veselo pili naprej, gostilničarji so bili kljub vsemu zadovoljni, policisti in država tudi, saj so s kaznimi lepo polnili državna blagajna... Vendar pa je vse to bilo bolj kratkega veka, ker so se Hrvati le zdramili in ukinili ta zakon spotike.

V Sloveniji so bili glede kajenja bolj radikalni – prepovedali so kajenje na javnih mestih vsem – voznikom in pešcem. Kmalu po Sloveniji so to uvedli tudi na Hrvaškem in posledice so že vidne. Prva posledica je bil jok in stok in gorje gostincev, ker so menda prav kadilci steber uporabnikov gostinskih storitev, pa čeprav na njih v celotni populaciji odpade le 30 odstotkov. So pa kljub temu s svojim dimom terorizirali ostalih 70 odstotkov prebivalcev. Industrija je začela namesto zibelk in podobnih nepotrebnih reči izdelovati tako imenovane kadilnice. To so nekakšne prozorne kabine, v katerih so poličke s pepelnikom – nekateri so jih že začeli primerjati s sramotilnimi stebri. Morda pa bi bilo ceneje kadilcem na rokave prišili nekakšen znak, morda zvezdo ali zvezdice Evropske unije, tako da bi se takoj vedelo, kdo je kriv za onesnaženost zraka. Nek gostilničar je svoj lokal razglasil za svojo dnevno sobo in zdaj v svojih zasebnih prostorih sprejema goste, ki lahko kadijo... Če bo v lokal preselil še spalnico, bo lahko odprl tudi nočni klub za goste, ki radi gledajo. In glej ga zlomka... Slovenci in Hrvati so se privadili prepovedi in sprejeli kompromis: kadilci so ostali kadilci, nekadilci pa nekadilci.

TAJINA INTERPRETACIJA MIRU

Naša mlada članica Taja Pavlin, učenka Osnovne šole Šempas pri Novi Gorici se je s plakatom miru uvrstila na državno raven mednarodnega likovnega natečaja, ki ga po vsem svetu organizira Lions Club International. Tajin plakat na temo »Predstavljam si mir« je bil izbran med deli 45 otrok iz 6., 7. in 8. razreda dveh osnovnih šol na novogoriškem območju.

**PREGOVORI SO ZAKLAD
ČLOVESKE MODROSTI**

*Običaji starine so ščit domovine.
Boljša domača gruda, kot na tujem zlata ruda.
Na starem ognjišču rado gori.
Povsod je lepo, a doma je najlepše.
Domače perilo naj se doma pere.
Kdor se doma poniža, ga na tujem pohodijo
Ne vemo, kaj imamo, dokler tega ne izgubimo
Bolje je malo lastnega, kakor mnogo tujega.
Starih šeg ne vseh zatreti, starih pa ne vseh sprejeti
Kdor po tujem hlepi, svoje izgubi.*

Prazne ali veljavne teorije?

Tu pa je še poskus, kako bodo ljudje reagirali, če se prepove delo v trgovinah ob nedeljah. Pa so malo prepovedali, pa malo dovolili, pa spet prepovedali, pa spet dovolili. Mislim, da je trenutno dovoljeno delati tudi ob nedeljah...

Če je moja teorija glede vpliva masonov točna, potem lahko predpostavljamo, da so masoni zadovoljni, saj jim je eksperiment uspel. Verjetno smo vsi skupaj še vedno njihovi poskusni zajčki v nekih drugih eksperimentih, le da se tega še ne zavedamo.

Masonom bi lahko pripisali tudi politiko toplo-hladno ali »knjapanje«, s katero med ljudi spustijo neko veselo novico, takoj za tem pa nekaj šokantnega. Morda je končni cilj vsega tega, da se vidi, do kod segajo meje človekove vzdržljivosti, ampak se mi zdi, da so se tukaj malo ušтели, saj so ljudje postali otopeli in resignirani, namesto da bi pokazali zobe (kdor jih še ima). No, pa naj končam, saj to so le moje teorije, ki morda ali pa verjetno nič ne veljajo. Ali pa?

NE POZABIMO SLOVENSКИH JEDI

Tokrat bom podrobneje pisala o dveh za prehrano pomembnih rastlinah, manj pa o receptih. O zelju, ki je pogosto na jedilniku, vendar ne poznamo njegove prave vrednosti, in o repi, ki je premalokrat na krožniku.

Zelje je bogato z vitaminom C, ima malo kalorij in veliko železa, kalcija in magnezija. Je priljubljena tradicionalna jed, bodisi samostojno bodisi kot priloga ali solata.

Hvalospev zelju

Zelje je ena najstarejših vrtnin na svetu. Vsebuje veliko vode in prehranskih vlaknin, zato nam daje občutek sitosti. Vitamina C je v zelju skoraj toliko kot v limoni. Svežemu zelju pripisujejo vrsto zdravnih učinkov: pomirja in zmanjšuje stres, krepi imunski sistem, pomaga pri nespečnosti, pri bolezni, ki povzroča pomanjkanje joda. Skratka, sveže zelje je zdrava vrtnina in zato ga pogosto jejte! Sveže zelje se v kulinariki uporablja za enolončnice, priloge, solate, samostojno ali mešano z drugo zelenjavo (fižol, krompir, paradižnik...). Iz svežega zelja lahko pripravite sok, ki zmanjšuje holesterol in čisti kri. Pomešan s korenčkovim in repinim sokom je pomaga tistim, ki trpijo zaradi pomanjkanja kalcija.

Nakup svežega belega zelja

Vedno izbirajte glave s čvrstimi in zdravimi listi. Prerezanega na polovico ali narezanega raje ne kupujte, ker zaradi zraka in svetlobe hitro izgubi vitamin C in ostale hranljive vrednosti. V hladnem in suhem prostoru so zdrave zeljne glave zelo dolgo obstojne, za daljše shranjevanje jih zavijte v časopisni papir.

Kislo zelje

Kislo zelje je naravni probiotik, zaradi mlečne kisline pa poskrbi za odlično in zdravo prebavo. Kislo zelje deluje malo drugače kot sveže, vendar ohranja veliko zdravnih lastnosti. Posebej zdravo je surovo: vzemite par grizljajev pred obrokom in potešili boste lakoto ter nato zanesljivo pojedli manj. Tudi zelnica, ki nastane pri kisanju, učinkovito spodbuja izločanje žolča, zato se za lajšanje težav s slabo prebavo priporoča pitje kozarca sveže zelnice zjutraj na tašče. Zelo zna-

ne in priljubljene jedi iz kislega zelja so: sarma, jota, segedin golaž.

Repa – znova odkrita dobrota

Včasih je bila repa vsakdanja zimska hrana. Zdaj pa se premalokrat najde na jedilniku. Repo jemo surovo, kuhano, pečeno ali kisano. Sveža mlada repa se uporablja od julija do septembra, kisl celoletno. Vsebuje veliko beljakovin, maščob in ogljikovih hidratov, je tudi bogat vir antioksidantov, ki preprečujejo staranje in nastanek nekaterih kroničnih bolezni. Zaradi balastnih snovi ugodno vpliva na prebavo in učinkovito čisti sečne poti.

Nakup in priprava repe

Najboljše je kupiti repo pri kmetu. Najvažnejši je videz - barva in vonj. Kislo repo lahko krajši čas hranimo v steklenih kozarci, nikakor pa ne v plastični vrečki ali posodi. Zgodnje sorte jemo že na pomlad kot redkvice, čez zimo pa podzemno črno repo, ki je kot priloga na kisl zelo dobra in zdrava, vendar malo pekoča. Kisla repa je na mizi v glavnem pozimi. Če jo kuhamo, lahko zvodeni, boljša je pražena z dodatkom kisle smetane, ki smo ji dodali žlico moke. Zelo dobra je skupaj s poljubno jesensko zelenjavo: začinjena z olivnim ali bučnim oljem, s par kapljicami jabolčnega kisa, da ostane snežno bela. H kuhani ali praženi repi se prileže prosena ali ajdova kaša, okusi se lepo dopolnjujejo.

Črna redkev – zimska repa

Tudi črna repa vsebuje veliko ogljikovih hidratov, maščob, beljakovin, gorčičnega olja, zato pospešuje tek in se priporoča slabokrvnim osebam. Ugodno deluje pri zdravljenju prehlada in kašlja. Pri bronhialni astmi pomešamo sok črne redkve z medom ali pa dve redkvi skuhamo v litru vode, ohlajeni dodamo med in pijemo vsak dan po eno žlico. Črna redkev je dobra tudi kot solata: naribana in pomešana z naribanim jabolkom, kuhanim jajcem, oljčnim ali

Za vsakogar nekaj

bučnim oljem je odlična priloga h kuhani govedini.

Aleluja – posušeni repni olupki

Po ljudskem izročilu naj bi bila ta velikonočna jed spomin na čas lakote, ko ljudje tudi na velikonočni praznik za jesti niso imeli drugega kot repne olupke. Veliko lakote so preživel naš predniki, zato lahko le ugibamo, katera lakota je bila najhujša. Morda je »aleluja« spomin na lakoto po hudih turških vpadih v začetku 16. stoletja, morda na lačna leta po Napoleonovih vojnah ali na čas po ljubljanskem potresu?

Recept: primorska jota

Sestavine: 1 kg kislega zelja, 500 g krompirja, 250 g fižola, sol, poper, lovorjev list, žlica moke, 2 stroka česna, 2 žlici masti, suha kost od pršuta ali suha svinjska rebra.

Priprava: kisl zelje operemo, če je prekislo, ga zalijemo z vodo, dodamo suho kost ali rebra, lovorjev list in kuhamo. Krompir olupimo, narežemo na večje kose in damo kuhat v drugi lonec. Ko je kuhan, ga napol pretlačimo v vodi, v kateri se je kuhal, in vse skupaj damo v kuhano zelje. Dodamo še kuhan fižol, po potrebi malo solimo in popramo. Na masti posebej prepražimo moko in česen, ko zarumeni, damo v kisl zelje, vse skupaj kuhamo še pol ure. K joti lahko kot postrežemo krompirjevo polento ali domač kruh.

Recept: aleluja

Sestavine: 1 velika pest posušeni olupkov repe, 1,5 l vode, 200 g moke, žlica svinjske masti z ocvirki, 1 manjša čebula, sol.

Priprava: posušene olupke repe damo v vroč krop. Ko se nekaj časa kuhajo, jih odcedimo in operemo. Oprane spet zalijemo z vrelo vodo in jih kuhamo toliko časa, da postanejo mehki. V drugi kozici posebej skuhamo moko na vodi, vendar ne pregosto; kuhamo jo dobre pol ure. V ponvi segrejemo svinjsko mast z ocvirki, v kateri prepražimo seseklano čebulo, da postane zlato rumene barve. Damo jo k moki z vodo in dodamo še odcejene kuhane olupke, jih malo pretlačimo in kuhamo še nekaj časa. Če je jed pregosta, jo malo zalijemo z vodo ali juho. Začinimo in postrežemo. Kuhane olupke repe lahko jemo poleg suhega svinjskega mesa ali pečenke. Dober tek!

Ivanka Nikčević

V PLANINE, NA NEOKRNJENI BLEGOŠ

Poletje, sobota, ura je šest...

Medtem, ko prve kolone turistov vstopajo v Bregani na Hrvaško, se mi odpravljamo v Slovenijo, na Blegoš (1562 m), ki je tudi za starejše planince dokaj lahko dostopen.

Po skoraj prazni avtocesti se hitro peljemo mimo Ljubljane do Škofje Loke. To najbolj ohranjeno srednjeveško mestece v Sloveniji leži ob reki Sori med Škofjeloškimi in Polhograjskimi hribovjem. Po kavici smo si ogledali stari škofjeloški grad, ki se omenja že leta 1202, cerkev Marije Brezmadežne,

ki je bila zgrajena leta 1358, Kapucinsko cerkev, ki jo je v sredini XIV. st. zgradil škof Leopold, in Kapucinski most, s katerega je omenjeni škof nesrečno padel v reko in se utopil. Nato odhitimo naprej prek Gorenje vasi, Poljan, Javorja do parkirišča v gozdu na Črnem Kalu.

Navdihujoč vzpon

V prijetni senci bukev gremo peš po gozdni cesti po severovzhodni strani Blegoša. Po treh urah počasne hoje pridemo do planinske kočice na Blegošu. Na terasi množica planincev lovi sonce, kot pripravo

za na morje. Gneča, številni gorski kolesarji, skupina mladih na poletni planinski šoli..., šele čez pol ure pridemo do mize za kosilo. Okrepčani in dodatno motivirani se odpravimo na petnajstminutni sprehod do travnatega vrha Blegoša. Z njega je širok pogled, na severu na Triglav, Bohinjske planine, Karavanke in Kamniške Alpe, na jugu na slovenski Snežnik. Ob obveznem planinskem stebru z žigom si ogledujemo tudi bunkerje tako imenovane Rupnikove linije (glej okvir).

Na vrhu smo srečali Marjeto Keršič Svetel, dolgoletno voditeljico televizijske oddaje Gore in ljudje in generalno predstavnico

za Mountain Wilderness Slovenia, ki nam je navdihujoče dejala: »Slovenija ima kot redko katera dežela na svetu, 68 odstotkov planinskega ozemlja. Ne smemo dovoliti, da današnja materialistična etika prevlada nad naravo. Moramo zaščititi in ohraniti področja naših planin: naravne lepote, duhovne lepote, svete in spominske kraje, dediščino kulturne identitete slovenskega naroda. Našim potomcem moramo zapustiti neokrnjene planine, da bodo takšne kot tiste, ki so nas navdihovale v naši mladosti.«

Z vrha Blegoša smo se po strmi stezi na jugovzhod spustili do avtomobila, zavedajoč se današnje srečne možnosti uživanja na planini Blegoš, ki še ni okrnjena. Do kdaj?

Planinski vodnik Mladen Pisek
(prevod v slovenščino:
a.k.m.)

RUPNIKOVA LINIJA

Rupnikova linija je sistem utrd in bunkerjev, ki jih je Kraljevina Jugoslavija gradila v letih 1937-41, in sicer kot obrambo pred morebitnim italijanskim napadom in kot odgovor na tako imenovan Alpski zid, ki so ga Italijani gradili tik ob Rapalski meji. Linijo je gradilo 60 tisoč vojakov in civilistov, pod poveljstvom jugoslovanskega generala slovenskega rodu Leona Rupnika – Lava. Linija je potekala od Jalovca čez Blegoš, Žirovski Vrh, Logatec in naprej do Reke. Z začetkom druge svetovne vojne so se dela končala, objekti pa vse od takrat postopno propadajo. Šele v zadnjem obdobju si v nekaterih slovenskih krajih prizadevajo za njihovo ohranitev in obnovo, saj so turistično vse bolj zanimivi.